Glósur úr laganámi við Háskóla Íslands, 3 af 8

Bjarni Benediktsson – Háskóli Íslands – Laganám – Glósur – Alþingi – Stjórnarskrá

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Uppvaxtar- og námsár
Askja 1-4, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

deilda vinni saman. Þó að þannig sé ekki gert ráð fyrir, að um samvinnunefndir lausa-nefnda geti verið að ræða, tjáir ekki að álykta e contrario og telja þær óheimilar, heldur verður vafalaust að telja [þær ekki síður heimilar] að álit- um fastanefndir megi beita hér per analogiam um lausanefndir. Eðlis er venjan sú, að lausanefndir hafa ekki síður gengið í samvinnunefndir en fastanefndir. Þannig gengu 1916-17 saman viðskiftanefnd Nd. og verslunar- og vöruflutninganefnd Ed. í samvinnunefnd um eitt ákveðið mál, og var álitið samvinnun. útkljáð sem trúnaðarmáli meðal þm. og rætt í Sþ. fyrir luktum dyrum og án þess umr. væru skrifaðar.[1] Á vorþinginu 1918 bera að vísu fullveldisnefndir beggja deilda fram saman till. í Sþ., en þær virðast ekki hafa gengið í reglulega samvinnunefnd til þess.[2] Aftur á móti gengu fullveldisnefndir beggja deilda saman í samvinnunefnd á haustþinginu 1918, og var það svo, að í Nd. voru skipt. sett í sérstaka nefnd og var það fullveldisn. frá vorþinginu, og í Ed. var á 1. degi þingsins kosin n. í skl. og var það og fullveldisn. síðasta þings. En beint tekið fram, að n. í Ed. sé kosin til að íhuga frv. í samvinnu við fullveldisn.[3] Nd. Þessar nefndir gengu síðan, sem sagt, í samvinnun. og kusu formann hennar og ritara og gáfu út sameiginlegt meiri hl. álit, sem merkt er sem þskj. Nd., enda gefið fyrir 2. umr. í Nd.[4] „Minni hluti fullveldisnefnda" gefur hinsvegar nál. sitt út sem þskj. Ed., enda átti sá þm., er það gaf, sæti í Ed., en eftirtektarvert er, að það er gefið áður en málið kemi til Ed.[5] 1919 gengu þessar lausanefndir í samvinnun.: stjórnarskrárn., launamálan. og fossanefnd og fluttu samvinnun. till. og gefa nál. í heild í hvorri deild um sig.[6]

1) Alþt. 1916-1917 A. s. 193-194, B. I 73-76.

2) Alþt. 1918 (vor) A. s. 428, 543-545.

3) Alþt. 1918 (haust) B. 115-116.

4) Alþt. 1918 (haust) A. 20-37.

5) Alþt. 1918 (haust) A. 44-49, skr. B. 182.

6) Skr. um stjskrn. Alþt. 1919 A. 441-442, 1101-1107 launamálan., 995-1001, 1180, 1217-1219, 1181, 1231-1232, 1371, fossan. 1517-1518, 1571-1572, 1545.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Hölzst. dsk. - talin samþ. með 22 atkv. gegn
12, Alþt. 1918 havst B. 154.

Fál. t: Ll. : Sþ. samþ. með 22 atkv. gegn 15
atkvlaust. Alþt. 1920 B. 475-476.

Fál. t: Ll. : Sþ. samþ. með 24. - 13 atkv. Alþt. 1922 D 156
— 11 ———— 23 - 15 Alþt. 1922 D 164
Hölzst. dsk. 21 - 19 Alþt. 1922 D 427-428

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

En þegar stjórnar-frv., sem launamál og sem fossamál koma til Ed. eftir ályktun í samvinnun. í Nd. tekur Ed.-nefndin ein þau til íhugunar, og er þau koma svo aftur til Nd., athugar Nd.-nefndin ein þau, án samvinnu við Ed.-nefndina.[1] 1921 ganga fossanefndir, peningamálanefndir og viðskiftamálanefndir beggja deilda í samvinnunefndir og kusu sér allar sameiginlegan formann og fundarskrifara, og gefa þær allar mál. frá samvinnunefnd. í heild um mál, sem voru fyrir annari deildinni.[2] 1922 ganga viðskiftamálan. beggja deilda, sem kosnar eru skv. nokkuð ólíkum þál.[3] í samvinnun. og kusu sér sameiginlegan formann og fundaskrifara. Samvinnun. gaf sameiginlegt nál. í Nd. og flutu nokkur frv. í Nd., eitt þeirra var þó flutt af minni hl. samvinnun., en um það gefur meiri hl. samvinnun. nál. í Nd., og eru þar menn úr b. d. Sólas flytja meiri og minni hl. samvinnun. eitt hvora þál. í Sþ.[4] — Eftir þetta eru skv. þingtíðindum engar samvinnunefndir meðal lausanefnda, enda sýnast samvinnunefndir yfirleitt hafa orðið fátíðari eftir þetta. Skiftir það heldur ekki verulegu máli hér, því að með framan-sögðu er sýnt, að venjan hefur talið samvinnunefndir einnig full-heimilar um lausanefndir, þrátt fyrir orðalag þskpl. 1915 § 16. En það og auðséð, að aðalmaðurinn við samning þingskapanna 1915, Guðmundur Björnsson hefur ekki talið fastanefndir einar mega ganga í samvinnunefndir.[5] Skv. þingtíðindum hafa samvinnunefndir meðal fastanefnda einnig tíðkast beinar öðruhvoru á árunum 1916 – 1922. Eru það einkum samgöngumálanefndir b. d., sem ganga í slíka samvinnu og kjósa sér sameiginlegan formann og fundarskrif...

1) Alþt. 1919 A. 150, 1384, 1505, 1607, 1608, 1924, 1771 – 1772, 1652, 1694 – 1695.

2) Alþt. 1921 A. um fossan. 999 – 1006, 1299 – 1303, 676, 704 – 705, um peningamálan. 973 – 976, um viðskiftamálan. 539 – 541.

3) Alþt. 1922 A. 190 sbr. 180.

4) Alþt. 1922 A. 299 – 300, 431 – 432 sbr. 443 – 448, 440 – 441, 570 – 576. 580 – 587, 662 – 663.

5) Alþt. 1916 – 1917 A. s. 172 – 173, 176. Skv. og ummæli Jóns Þorlákssonar er segir, að hann lausanefndir, er hann vildi láta setja í b. d. að þskp. heimili að þær megi starfa saman. Alþt. 1932 D. 173 sbr. Jóhann Jósefsson D. 183, 186, 200. Er ekki véfengt, að þetta sé heimilt, en bent að það sé casus, hafi ekki tíðkast ... sbr. B. D. 185 ... 1932 A. 174 – 175, 179 ... 1914

gefa sameiginleg mál í annari hvorri deildinni. Sjaldnar en þó [stundum nokkrum] sinnum, ganga sjávarútvegsnefndir [atvinnumálanefndir] beggja deilda í [slíka] samvinnu[3], allsherjarnefnd[3] og fjárhagsnefndir[4]; ekki er þó ljóst hvort þessar n. hafa alltaf haft sér sameiginlegan formann og fundaskrifara.

En auk þessa er það mjög oft, að n. hafa meira og minna samstarf án þess, að beint sé um samvinnunefndir að ræða. Þannig kemur fram að samkvæmt n. úr b.d. eiga einstaka fundi með sér, þó eiginleg samvinnunefnd virðist ekki vera mynduð.[5] 1929 segir frsm. n., að fjárhagsnefndir b.d. hafi átt með sér fund um mál, sem till. væru fram komnar um í b.d.; en eins og venja sé á slíkum fundum hafi engin ákvörðun verið tekin á fundinum.[6] Hinsvegar er stundum talað um samvinnunefndir, án hvatningu fastanefnda b.d. án þess, þeirra sé getið í nefndaskrá Alþt.,[7] og er m.a.s. sagt, að það eigi sér daglega stað á Alþingi, að nefndir vinni saman og myndi eina samvinnun.[8] Títt er það og, að n. í annari deildinni ber fram frv. eða till. í samráði við n. í hinni deildinni,[9] eða skv. beiðni hennar.[10] Mjög oft er það að n. í annari d. ráðfærir sig við n. í hinni eða formann hennar.[11]

Loks má minna á ákv. þingsk. 1915 316, 8. mgr., þar sem segir að vísa skuli hverju máli til sömu fastanefndar í báðum deildum. Þetta ákv. á einungis við um fastanefndir og verður alls ekki talið gilda um lausanefndir, þannig að nauðsynlegt sé fyrir síðari deildina að kjósa lausanefnd í mál, þótt fyrri deildin hafi gert það. Ekki verður heldur talið, að það sé (staðalagða) nauðsynlegt að vísa máli til nefndar í síðari deildinni þótt

1) Alþt. 1916–1917 A. 187, Alþt. 1919 A. 856–857, 858–859, 1054, 1029–1030, 590, 691–696, 747, 856, Alþt. 1917 A. 754, 1105, 1792, 912, 1234–1235, 1604, Alþt. 1920 A. 184–185, 301, Alþt. 1921 A. 1652, 578–579, Alþt. 1922 A. 458–461, 655.

2) Alþt. 1919 A. 1219–1221, 1419, Alþt. 1920 A. 186–188

3) Alþt. 1919 A. 605–611, 1255–1256,

4) Alþt. 1920 A. 258–261

T.d.
5) Alþt. 1925 B. 826, D 630 sbr. 613, 618, 624–625

6) Alþt. 1929 D. 67 sbr. 93.

7) T.d. Ólafur Thors Alþt. 1926 D. 596

8) Jóhann Jósefsson Alþt. 1932 D. 200

9) sbr. t.d. Alþt. 1916–1917 B. III 241, Alþt. 1918 (vor) C. 209, 234, B. 765

10) T.d. Alþt. 1921 B. 1870, Alþt. 1922 B. 813

T.d. Alþt. 1917 B. 1309, 1609

11) Alþt. 1920 B. 452, Alþt. 1921 B. 1365, 1984, Alþt. 1922 B. 802, Alþt. 1923 A. 1068, 1926 D 165–166, Alþt. 1928 B. 2780, Alþt. 1930 A. 1852,

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar. © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

í hinni fyrri, heldur segir einungis, að ef máli er vísað til n. í síðari deildinni þá skuli það fara til samkynja fastan. og í fyrri d. ef það var þar í fastan. Er svo langt sem þskpl. 1915 916, 8. mgr. nær er hún undantekningarlaus og má ekki breyta út af henni nema með afbrigðum frá þskp. Þessu er breytt með l. 20. 1934 34, því að þar segir, að að sjálfsögðu skuli vísa hverju máli til sömu fastanefndar í b.d. Verður vanalega að skilja þetta ákv. svo, að það sé hvorri d. í sjálfsvald sett, hvort hún fer eftir þessu fyrirmæli eða ekki og geti hún breytt út af því án þess leita þurfi afbrigða frá þskp. A.ö.l. verður að skilja l. 20. 1934 34, að því er þessu máli við kemur, með sama hætti og l. 1915 916. Getur það því eftir sem áður átt sér stað, að það ráði nokkru um til hverrar fastan. í fyrri deildinni máli er vísað, hvernig samkynja fastanefndir í síðari deildinni eru skipaðar, þannig að t.d. máli sé vísað til ~~[illegible]~~ nefndar í Ed., vegna þess að þá sé (tryggt) líklegast að hafi menn fjalli um það í Nd., ef þeir eiga sæti í samkynja fastan. þar?

9. Telja verður, að forseti hvorrar deildar um sig og forseti Sþ. eigi fullnaðar-úrskurðarvald um, hvort þskp. sé réttilega beitt, hver í sinni samkomu, þó svo að stundum er heimilt að skjóta úrskurði forseta til deildarinnar eða Sþ. Af þessu leiðir, að ólíkar skilningar á þskp. getur ríkt samtímis í hvorri deild og enn annar í Sþ. Er að vísu stundum um það talað, að ákv. beiting þingskapa brjóti ~~[illegible]~~ í bága við venju í hinni deildinni eða Sþ. og að því fundið. En yfirleitt er, fullyrðing um slíkt þó notað sem röksemd til að sannfæra forseta eða deild um annan skilning í þskp. en í hinni deild er

1) Sbr. þó t.d. Alþt. 1933 (vor) B. 1815–1816 (1833) og ummæli í aths. stj. frv. til l. um breyt. á l. 29. 3. nóv. 1915, um þskp. Alþ. á aukaþingi 1933, þar sem sagt er, að ákv. þessi hafi „alloft verið brotin". Alþt. 1933 (haust) A. s. 65.

2) Sbr. t.d. Alþt. 1918 B.d. 11.

Þenna kafla þarf að athuga. M.a. ekki getið nógu mikið um valdi síðari d. t.a. breyta úrsk. og valdi stj. og dómstóla til að hnekkja l.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

1) Sbr. t.d. Alþt. 1918 (vor) B. d. 1393-1396, þar sem forseti Ed. Guðm. Björnsson segir, að sér komi ekki til hugar að fara að tala um, hvernig þetta kynni að vera breytt í Nd., sbr. ennfremur Alþt. 1927 B. d. 3260 og Alþt. 1930 B. 992-993, þar sem forseti Ed. [4] þó segir að ... fram á, að ekki sé um ósamræmi að ræða ~~og samt. Alþt. 1933 4854-4856 Alþt. 1928 B.~~ (vor) B. 234 sbr. við Alþt. 1929 B. 370-372, 1729-1736 og D 201, Alþt. 1931 sumar B. 629-637, 691-692, Alþt. 1932 B. 637, 975, Alþt. 1933 (vor) B. 1053. [x] Sbr. Alþt. 1933 (vor) B. 2871-2872, þar sem að virðist en mótmælt að ósamræmi eigi nú stað.

2) Alþt. 1932 B. 2345-2348.

3) Þó fyrir um getum dæmi, en það heldur ekki gert. Alþt. 1933 (vor) B. 1833.

X Um venjuna í Nd. t.d. Alþt. 1933 (sumar) B. 47-48, þar sem 10 atkv. eru með, 3 á móti, en 7 sitja hjá, 8 fjarst. Frv. talið fallið, án þess gengið sé á þá, sem ekki greiða atkv. af hverju þeir ekki geri það og án þess þeir gefi ástæðu nema sumir, og ekkert sagt um hvort þeir sé atkvæðabærir. Einnig fyrir um getum Ed.-úrskurðum telur forseti Ed. frv. samþ. með 7 t.d. atkv. gegn 6, þótt 14 sé á fundi og telur þann, sem ekki greiddi atkv. yfir leitt óatkvæðisbæran

4) Alþt. 1893 A. 709-710 meðferðar

5) Þessu hélt Jón Hjaltalín fram Alþt. 1893 A. 707 og á því grundvallar skoðun sína Sigurður Stefánsson fallast, sbr. d. 709, þar sem hann segir, að hafi ólögleg meðferð verið við höfð í Nd. hefði aldrei átt að taka málið á dagskrá í Ed., og neitar því jafnframt að um ólöglega meðferð Nd. sé in casu að ræða.

breytt, en út af fyrir sig ekki viðfeldið, að önnur deildin sé óháð í úrskurðum sínum af venjum í hinni. Þá telur forseti Ed. sig heldur ekki bundinn við að haga atkvgr. eins og forseti Nd., þótt krafa komi fram um það.[2]

Næstlakast þessu er það, að þó síðari deildin og Sþ. séu bundin við meðferð fyrri deildar á málum að svo miklu leyti, sem við kemur formlegri afgreiðslu þar. Þannig mundi fyrri deild t.d. heldur ekki geta frávísað máli fyrir þær sakir einar, að það kæmi aftur til hennar að því hefði verið vísað til rangrar fastanefndar í síðari deildinni.[3] Þá virðist og sem hvor deild, eða forseti hennar, eigi að skera til fullnaðar úr því, hvort lögleg umræðufjöldi um mál hafi farið þar fram. Varðar því að fallast á skoðun forseta Ed. 1893 (Árna Thorsteinsson), að það geti ekki verið athugavert forseta Ed. „að hafa neina „censur" yfir aðgerðum hátt-virtrar Nd. eða meðferð hennar á málum. Það virðist að vera á ábyrgð hvorrar hd. fyrir sig að veita þeim málum, sem fyrir eru í hvert skifti lögleg meðferð og löglegan undirbúning, eftir því, sem fyrir er mælt í stjskr.". Sagðist hann að lokum ekki geta fundið ástæðu til að kveða upp nokkurn úrskurð um lögmæti frv. áður en það kom til meðferðar Ed.[4] Mótmælin A. Th. þanna þeirri skoðun, sem fram hafði komið, að Ed. mætti ekki ræða þetta mál af umræðufjöldi þess í Nd. en því var haldið fram um frv. t.d. um skólagjöld ... ekki væri nægur.[5] Eftir ummæli A. Th. var ekki frekari athugasemdum hreyft. – Sama gildir og það, að forseti hvorrar d. um sig og Sþ. úrskurðar hvort mál hafi hlotið nægilegt atkvæðamagn til samþykktar. Varðar því ekki fallist á það með Pétri Magnússyni, að forseta

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

segja frv. samþykkt, leiði til þess, að[1] þótt frv. verði talið samþykkt og fái staðfestingu konungs, þá öðlist það aldrei lagagildi. Ekki verður heldur fallist á þá skoðun, að ~~af~~ forseti Sþ. úrskurðar vanalega um skipun Ed., svo að hann af geti leitt röskun á þeim flokka-hlutföllum, er vera myndu ef rétt væri úrskurðað, þá verði allar samþykktir þess þings ólöglegar.[2] Hér hlýtur þvert á móti sú regla að gilda, að hver þd. eða Sþ. hafi endanlegt úrskurðarvald um skipun þingmanna og þd. og formlega meðferð mála í þinginu. Þá hefur og verið litið svo á, að þótt ~~þál.~~ forseti Nd. teldi vanalega afbrigði[2] til umræðu þál.till. ákveðinn dag hafa verið veitt, þá stoðaði ekki að breyfa mótmælum út af þessu í Sþ., eftir að málið var búið að vera í Ed., ~~þá~~ neitaði forseti Sþ. að taka slíkar mótbárur til greina, þar sem í Sþ. hefði engra afbrigða, því að málinu hefði verið útkljáð þar með löglegum hætti.[3] Til styrktar því, er hér hefur verið talið má og benda á l. 55.1929, um breyt. á l. nr. 54. 7/5-1928, um Menningarsjóð, og aðdraganda l. 1929, þótt þar komi að vísu fleiri atriði til greina. ~~Í þessum~~ Í l. 55.1929 stendur svo, að frv. til l. um Menningarsjóð er fyrst lagt fyrir Ed. 1928, en er það kemur til Nd. 1928 þá eru á því gerðar breyt. við 2. umr. Milli 2. og 3. umr. er svo sett inn í frv. af skrifstofunni vegna misskilnings breyting, er skrifstofan í samráði við Asg. Asg. vanalega taldi leiða af þeim breyt. er þegar voru samþyktar. ~~þessi breyting~~ Frv. með þessari breyt. skrifstofunnar er síðan samþykt við 3. umr. Nd. og eina umr. Ed., og loks staðfest af konungi[4] og birt í Stjórnartíðindum. Það er fyrst er lögin koma til framkvæmdar, að menn uppgötva villuna og er þá 1929 borið fram í Ed. frv. hinni til leiðréttingar. Frv. samþykt í

22] Þannig er einnig um meðferð frv. til laga um kosningar til Alþ., sem upphaflega var fram borið í Ed. en er það kemur til 1. umr. Nd. komu fram breyt. Urðu allar nýjar í frv. Forseti ákvað, að ~~þetta nýtt~~ þessar breyt. skyldu teljast nýtt frv. og meðhöndlað sem það væri við fyrstu umr. Er til Ed. kom er að vísu breytt afbrigðum ~~um. að þessi meðferð sé rétt, enda gæti hún naum-~~

1) Alþt. 1931 (sumar) B. 636.

nauðsynlegar 3 umr. í Ed. að nýju, en sá er það gerir og fyrstur allra talar um málið segir „en úr því menn eru á þeirri skoðun að álíta þetta nýtt frv., þá tjáir ekki um það að tala og verður svo að vera". Sjá sjálfsagt Alþt. 1893 A. 874 og séð ekki frekari atkv. breyt. sbr. Alþt. 1893 B. 1713-1715 og A. 874-878, 928

2) Sbr. Magnús Jónsson alþm. í Morgunblaðinu haustið 1934.

Kemur síðast á (þ. bl.)

3) Alþt. 1916-1917 B. I 62-63 sbr. B. III 451

4) Alþt. 1928 B. d. 2249-2262, sbr. A. s. 497, 949 og 980 og nál. í Alþt. 1929 A. 1389.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Ed., að vísu með nokkrum breytingum, en meiri hl. n. í Nd. leggur til, að málið verði afgreitt með rökstuddri dagskrá á þá leið, að þar sem þetta atriði hafi bersýnilega komist inn af vangá 1928 við umprentun í síðari deildinni en aldrei verið samþykkt af þinginu, þá telji d. frv. um leiðréttingu á þessu óþarfa og taki fyrir næsta mál á dskr.[1] Þessi skoðun er studd með því, að hér sé spurningin um, hvort prentarar eða skrifstofumenn eigi að hafa löggjafarvaldið eða hvort Alþingi eigi sjálft að hafa það. Það skifti ekki máli, þótt Nd. hafi samþ. frv. í hinni röngu mynd við 3. umr. í Nd. vegna þess, að brtt. hafi ekki verið borin fram af neinum, sem löglega hafi tillögurétt, en skilyrði fyrir því, að till. sé löglega samþykkt sé, að hún sé löglega fram borin. Staðfesting konungs og meðundirskrift ráðherra skifti ekki máli vegna þess, að samþykki konungs og ráðherra á lögum nægi ekki, ef Alþingi hafi hvergi nærri komið. Þá er og fullyrt, að þessi skoðun styðjist við venju, án þess bent sé á nokkurt tilsvarandi dæmi, því að það tilfelli, sem nefnt er á alls ekki við.[2] Gegn þessu er á það bent, að frv. hafi verið sent frá þinginu með vottorði forseta um, að svona hafi þetta verið samþykkt, og það vottorð hafi stuðst við atkvgr. við 3. umr. Nd. (og eina umr. Ed. má bæta við), þar sem þetta atriði hafi þá verið samþ. með frv. í heild. Skv. þessu hafi l. svo verið undirskrifuð og birt og því sé réttara að breyta þeim nú með l. Svipuð villa hafi komið fyrir í Danmörku um siglingalögin og hafi þótt nauðsynlegt að fá lagabreytingu.[3] Aðrir leggja þar á móti meiri áherslu á, að lögin hafi fengið staðfestingu í þessari mynd og verið

1) Alþt. 1929 A. 1389.

2) Ásgeir Ásgeirsson Alþt. 1929 B. 1845-1846. Þar er sem sagt um að ræða leiðréttingu forseta á frv., sem fyrir þinginu liggur, og er sú leiðrétting, þó e.t.v. megi teljast hæpin, alt annars eðlis. Magn. Guðm. B. 1847.

3) Magnús Guðmundsson Alþt. 1929 B. 1842-1843 sbr. Halldór Stefánsson 1845.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

1) Magnús Jónsson, Alþt. 1929 A s. 1394 sbr. B. 2838–2839.

2) Alþt. 1929 B. 2850–2860.

birt. Sé og vandsynlegt, að leiðréttingin hafi einnig í Stjórnartíðindum birs og lögin sjálf! Þó svo að kaflinn að rökstudda dagskráin var feld, með 14 atkv. gegn 6, en frv. sjálft var samþykt. – Svo sem af framansögðu má sjá skiftir sú röksemd hér megin-máli, að vottorð forseta um lögmæta samþykt frv. en talin nægileg staðfesting sönnun jafnvel þótt sannanlegt sé, að (svona) frv. hafi verið breytt, af utanþingsmanni, án þess formleg breytingartillaga væri samþykt.

Niðurstaða þessa máls og um-getin röksemd styðja því því skoðun, sem hér er haldið fram um endanlegt úrskurðarvald hvorrar d. og Sþ. um þvílík formatriði. Hinsvegar virðist meðferðin á frv. til laga um heimild fyrir bæjarstjórn Akureyrar til þess að skylda eigendur til að láta af hendi eignarrétt og önnur réttindi yfir Glerá og meðfram henni á þingi 1905 benda í aðra átt. Frv. þetta var flutt í Nd., og voru gerðar breyt. á því þar við 2. umr. Þær breytingar komu þó hvergi fram við 3. umr. í Nd. né 1. umr. í Ed. sakir vangæslu skrifstofunnar. Í Ed. var því haldið fram af Jóni Ólafssyni, að réttast væri að vísa málinu aftur til Nd., því að það hefði aldrei verið löglega afgreitt þaðan. Hitt varð þó ofan á að taka málið af dagskrá í Ed. sakir þess, að 1. umr. þar hefði ekki verið lögleg, en flytja síðan nýtt frv. sama efnis í Ed. Það frv. fór síðan venjulega leið og var talið fram komið í Ed. Forseti Ed. Júlíus Havsteen, réði þessari meðferð. Virðist hann byggja hana á því, að hann gæti ekki vísað málinu aftur til Nd., þar sem ekki sé sannað að málið hafi hlotið þar ólöglega meðferð, því að þm. í Nd., sem við sig hafi talað hafi sagt hafa gerðir athugas. um frv. eins og það hafi átt að vera eftir breytingarnar við 2. umr. Nd. En hitt væri vert-

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

ekki álitið, að frv. hafi verið löglega til 1. umr. Ed'. Við þessa síðast farið er það að athuga, að réttast virðist sem til grundvallar hefði verið lögð sú regla, sem frv. var samþykt í við 3. umr. Nd. Hefði Ed. því að réttu lagi engu átt að skeyta því, þó að þessi yfirsjón skrifstofunnar kæmi í ljós, en til hins hefði hún auðvitað fulla heimild, að breyta frv. í þá átt, sem Nd. hefði gert við 2. umr., ef hún hefði viljað. Með þessu móti misti fyrri deildin (hér aðeins Nd) að vísu ekki t. d. möguleikann til að koma breytingum þeim að, sem höfðu meiri hluti hennar þó er fyrir, þ. e. a. s. ef síðari deildin (hér Ed) samþykki málið óbreytt eins og það kom til hennar. En yfir þessari vjörnun réttar síns virðist fyrri deildin mega sjálfri sér um kenna, þar sem hún er beinlínis afleiðing ónógrar athygli forseta og deildarmanna við (þessa) atkvæðagreiðslu ~~standann~~) loka umr. málsins í þeirri deild. Þá er það og á móti þeim skoðunum, sem hér er haldið fram, hvernig farið var á þingi 1901 með frv. til laga um breyt. 1. gr. l. 13/12 1895, um skrásetning skipa. Stj. lagði frv. þetta fyrir Ed., en er það kom til Nd. var því gerbreytt, svo að er það kom aftur til Ed. taldi landshöfðingi (Magnús Stephensen) rétt að vísa frv. í 3. umr. eins og nýtt frv. Ef málið yrði ekki lykta leitt með einni umr., þá gæti það orðið til þess, að meðferð þingsins á frv. yrði ekki álitin fullnægjandi, svo að frv. gæti eigi hlotið staðfestingu. Landshöfðingi áleit því í öllu falli vissara, að á þessu einni umr. yrði litið sem 1. umr. Forseti, Árni Thorsteinsson, sagðist ekki hafa borið þetta frv. svo vandlega saman við upphaflega frv., að hann gæti fullyrt, að þetta væri í heild sinni sama frv. Hélt hann [illegible]

1) Alþt. 1905 B. 2419–2428 sbr. 2241–2244.

Umkr. 1901 getur staðizt, ef þannig er litið á, sem sennilega er rétt, að hvor deild eigi að úrskurða um lögmætan umræðu-fjölda hjá sér. Með því er litið afskiftalaust, hvort hin deildin hafi farið löglega með frv., en einungis sagt, að fyrir þessa deild hafi þetta frv. ekki komið áður.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

tuto eða vissara, að frv. yrði rætt í hvorum um, eftir bendingu hæstv. landsh. og ef deildin ekki óskaði, að málið yrði meðhöndlað öðruvísi"[1]. Var það síðan gert og komu engar aths. fram um þessa aðferð.[2] Svipaðri skoðun hélt landshöfðingi, Magnús Stephensen, og fram 1893. Er þá hafði í Ed. verið framborið og samþykkt frv. til laga um breyt. á 1. gr. l. 27/2. 1880 um skipun prestakalla, viðvíkjandi Vallaness- og Þingmúlaprestaköllum, var í 2. umr. Nd. borin fram viðaukatill. viðvíkjandi Miklaholtsprestakalli og Helgafellsprestakalli. Um þá till. sagði landsh. að hann fengi ekki séð, að hún ætti nokkurt skylt við þetta frv. og heldur áfram með þessum orðum: „Ég vil líka geta þess, að verði hún (viðaukatill.) samþykkt hér og gangi svo til Ed. og verði einnig samþykkt þar, þá yrði ég að skoða svo, að hún hefði aðeins fengið 3 umr., og gæti því ekki leitt til að lögin yrðu staðfest. Vilji menn hafa hana áfram, þá ætti að gera það með sérstöku frv.; en ég vildi fyrir mitt leyti helst óska, að þetta mál yrði fellt." Brtt. var felld, en ekki úrskurðað um frávísun hennar, og frv. sjálft síðan fellt.[3] Í þessu kemur fram sú sama skoðun og 1901, að konungur eigi að gæta þess, að frv. hafi fengið lögmætan umræðufjölda, en í samræmi við þá skoðun hélt hann því fram 1901, að Ed. ætti að bæta um ólöglega meðferð Nd., þótt hann 1893 krefðist ekki neins sérstaks forsetaúrskurðar í Nd. um, hvort brtt. væri nægilega skyld frv. En úrskurður forseta þar um, hefði vitanlega verið hin rétta leið.

Í samræmi við það, sem fyrr er sagt, verðum að líta svo á, sem það sé forseti í þeirri deild, þar sem brtt. er borin fram, er úrskurðar endanlega um það, hvort um sama atriði sé að ræða, og síðari er heimilt að fella í deildinni. Tekst það og [illegible]

1) Alþt. 1901 A. d. 465-466.

2) Alþt. 1901 A. 467-468, B. 1045-1051.

Sennilega w

3) Landsh. Alþt. 1893 B. 1813, sbr. 1819 og C. 257, 541,

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

1905 § 30 i. f. og stjskp. 1915 § 32, 3. mgr. [En þessi regla um brtt. var fyrst lögboðin 1905 og var ekki talin almennt gilda áður, þrátt fyrir einstakar undantekningar, þar sem talið var að brtt. um atriði, er breytt var að fella, væri óheimilt að bera upp aftur í sömu deild.[2]] Hennar því ekki til máls, að forseti hinnar þd. eða Sþ. geti t.d. vísað frv. frá eða heimtað tekin burt nema ákv. þess, vegna þess að það sé ólöglega upp borið skv. reglum um lagafrumvörpum.] Nokkuð öðru máli er að gegna um það, ef lagafrv., er önnur hvor deildin hefur fellt, er borið upp aftur á sama þingi. Hefur ætíð verið litið svo á, að slíkt væri óheimilt[3], þótt ekki væri gefin bein lagaheimild fyrir því, fyrr en með stjskpl. 1905 § 27, þar sem segir, að lagafrv., er önnur hvor deildin hafi fellt, megi eigi bera upp aftur á sama þingi, en það ákv. er svo tekið óbreytt upp í stjskpl. 1915 § 28. Vafi hefur hinsvegar leikið á, hver ætti hér hið endanlega úrskurðarvald um, hvort frv. væri hið sama. ~~Á þetta reyndi 1891.~~ 1891 Þá samþykkti Nd. frv. til l. um breytingu á 3. gr. og 8. gr. í tilskip. 31/5 1855 um eftirlaun. Ed. breytti frv. og endursendi það til Nd. Við eina umr. í Nd. var bætt inn í frv. ákv. frv. um skyldu embættismanna til að safna sér ellistyrk eða kaupa sér geymd en lífeyri, en það frv. hafði Nd. samþykkt en Ed. síðan fellt. Ákv. þessa frv. var, sem sagt, að vísu með tveim breytingum, bætt inn í hitt frv., og séð ekki að í Nd. hafi neitt þótt athugavert við þá aðferð.[4] En er frv. kom aftur fyrir Ed. gekk m. a., er það hafði til meðferðar nál. á það leitt, að Nd. hafi tekið upp í frv. þetta ákv. þau, sem voru í hinu fellda frv., með tveim óverulegum breytingum, en með því að það frv. var fellt hér í d. og m. líkum svo á, að

1) Skv. aths. stj. við stjskpl.frv. hennar 1905, Alþt. 1905 A. s. 160–161

2) Skv. t.d. Alþt. 1895 A. d. 304–305, sbr. 530 og C 211–212 sbr. 282 og A. 282 sbr. C. 344.

3) Sjá sérstaklega síðar

3) Aths. stj. í Alþt. 1905 A. s. 160, sjá og Alþt. 1887 A 236–245, þar sem menn eru sammála um, að það hafi verið siður að bera ekki upp í annari d. þau frv., sem felld hafi verið í hinni, og skyldi því forsetar deildanna hvor tilkynna öðrum frá í hvert skifti, sem frv. se fellt í annari hvorri deildinni og það gæti því til þess að frv. yrði eigi aftur tekið upp í hinni. Landsh. 243–245 skv. [illegible]

Slv. og umr. 1877

Þetta hefur nokkrum sinnum komið undir úrskurð. Þannig bar Magnús Stephensen á þ. 1877 í Ed. við umr. um frv. til laga um ýmisleg atv., er snerta fiskiveiðar á opnum skipum, að það kæmi sennilega í bága við stjskp., að afnema nú l. 12/11 1875 með því, að l. um að nema þau úr gildi hafi verið borið upp í Nd. en fellt þar, þótt ~~það hafi verið~~ sérstakt frv. ~~[illegible]~~ Þetta kæmi ekki fram í Ed. sem sérstakt frv. heldur síðan í öðru, væri það sennilega óheimilt. Forseti (Pétur Pétursson) féllst á þetta en bar það þó undir deildina, og var þetta ákv. fellt frá atkvæðum. Alþt. 1877 II 264–5. Þá kom og svipað fram í Nd. 1877. Í Nd. var flutt frv. til laga um sameining Dala- og Strandasýslu og samþykkt þar. Ed. felldi frv. Síðan frv. til l. um laun sýslumanna og bæjarfógeta þar átti, að Dala- og Str. sýsla væri sitt embætti. Ed. felldi þetta síðan með

4) Alþt. 1891 B. 1509–1515 sbr. C. 469.

tilvitnun í, að sameiningarfrv. hefði verið fellt. Við 2. umr. í Nd. kom brtt. um að bæta þessu aftur inn í, og talið að einungis væri verið að færa frv. í sitt fyrra horf. En forseti (Jón Sig.) taldi þetta sérstakt frv. um þetta þegar fallið í Ed. og því í Nd. óheimilt að taka þetta nú upp í og gæti þannig aldrei hrist með slíkum

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

lagi. Var því að kalla skotið undir deildina hvort þessi brtt. mætti koma til atkv. og var það felt. Alþt. I 421-425. sbr. I 377-426 II 290-297, 402-403. — 1887 feldi Nd. við 3. umr. frv. til l. um breyt. á 4. gr. l. 27/2 1880 um skipun prestakalla, sem var flutt í Nd. C. 143 B. 243 o. sfrv. Skömmu síðar flutti Ben. Sveinsson í Ed. viðaukalög við l. um skipun prestakalla 27/2 1880 C 205. Sama sýnist ekki

1) Alþt. 1891 C. 483-484.

ágreiningur um, að ef frv. sé hið sama beri að vísa því frá. Segir landsh., að það hafi verið siður, þó að það sé ekki beinlínis bannað í þingsk., að bera ekki frv., sem feld hafa verið í annari deildinni upp í hinni, nema hvað það kunni að hafa komið fyrir, að partar af frv., sem feld hafi verið í annari d., hafi verið borin upp í hinni. Einmitt þessi venja hafi leitt af sér aðra venju, sem sé þá, að forsetar d. skeri hvor úr, hvort frv. er felt í annari hvort skifti, sem frv. þeim einmitt til hvorri d., og það geri þeir upp aftur, þess, að frv. verði eigi tekið upp aftur í hinni deildinni. A. 242-243. Frv. var ekki samhljóða og kemur mönnum því ekki saman um hvort sama frv. sé eða ekki. Forseti taldi ekki ást. til að vísa málinu frá, þar sem um annað frv. væri að ræða og deildin feldi að frávísa A. 236-246. Þá kom hið sama fram í Nd. 1889. Þá hafði Nd. borið fram og samþykt frv. til l. um réttindi búsettra kaupmanna á Íslandi. Ed. feldi frv. A. 280 o. sfrv. Að svo búnu flutti Sig. St. í Nd. frv. til laga um búsetu fastakaupmanna á Íslandi, sem þá var „í líka átt" og hið fyrra á Íslandi, sem fór frá Jóni Þór. S. St. B. 234. Að gefnu tilefni frá Jóni Þór. lýsti forseti Nd. yfir því, að frv. væru ekki svo lík, að það eigi af þeim ástæðum B. 535. Frv. átti að mæta nokkri hindrun kom til Ed. og varð þar engar fundarmót bárust komin fram A. 475, 541-543

2) Alþt. 1905 A. s. 160.

3) Alþt. 1909 B. II 1403-1411

4) Alþt. 1909 A. 561-562.

5) Alþt. 1909 A. s. 606

að eigi megi taka upp á sama þingi frv., sem einu sinni er fallið, þótt það sé í því formi, sem það var á sínum stað, þá leggur n. til að málið sé eigi tekið á dagskrá." Undir þetta nál. rita: Þorleifur Jónsson, E. Th. Jónassen og L. E. Sveinbjörnsson.[1] Nál. þetta er gefið 20. ág., en síðasti fundur Ed. er ekki fyrr en 25. ág. og sést ekki að málið hafi verið tekið á dagskr. — Verður því að líta svo á sem forseti Ed. hafi verið n. sammála og er því frv. sama sem vísað frá í Ed. þ. e. a. s. forseti Ed. og n. í Ed. telja sig hafa vald til að úrskurða um, hvort frv. sem Nd. og forseti hennar hefur ekkert haft að athuga við og er frb. þar, sé ~~réttilega~~ löglega fram borið vegna þess, að samskonar frv. hafði áður verið felt í Ed. — Þetta atriði verður í sjálfu sér ekki skýrara fyrir ákv. frá 1905, því að þar er einungis sagt, að óheimilt sé að bera frv. er svona stendur á um upp, en ekki að því vikið, hver eigi úrskurðarvald þar um. Aths. stjfrv. 1905 víkja nánar að þessu atriði, en umræður þeirra eru heldur engan veginn skýr; þar segir: „það er auðvitað hlutaðeigandi forseti, sem úrskurðar, hvort það sé hið sama lagafrv., sem á ný er upp borið."[2] En ekkert er sagt um það, hver sé hinn hlutaðeigandi forseti, en á því veltur alt. — 1909 kemur þetta atriði enn til úrskurðar. Þá er í Nd. flutt frv. til laga um löggilding verslunarstaðar í Viðey í Kjósarsýslu og er það felt þar frá 2. umr.[3] Jafnframt voru fyrir þinginu gjörs önnur löggildingarfrv. og voru þau öll sameinuð í eitt frv. í Ed.[4] Við 2. umr. þess frv. í Ed. er flutt brtt. um, að inn í frv. sé bætt löggilding Viðeyjar.[5] Í umr. er því hreyft, af Sigurði Hjörleifssyni, að varasamt sé að bera þessa brtt. upp, þar sem frv. þar að lútandi hafi þegar verið felt í Nd., og er óskað

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

úrskurðar forseta um þetta atriði. Forseti Jens Pálsson segist líta svo á, sem ekkert sé því til fyrirstöðu skv. 30. gr. stjskp., að bera upp sem brtt. í Ed. það, sem fallið hafi í frv. formi í Nd. Úrskurðar hann því, að till. megi koma til atkv. í deildinni[1]. Strax við upphaf 1. umr. í Nd. segir forseti Nd., Hannes Þorsteinsson, að inn í þetta frv. sé komið mál, sem fellt hafi verið í Nd. snemma á þessu þingi. Ed. hafi tekið það upp með því að lauma því inn í þetta samsteypu-frv., þótt hún að réttu lagi hefði átt að vísa þannig lagaðri viðbót frá. „Auðvitað geti eg vísað frv. frá í heild sinni, sakir þessa ágalla, sem eg verð að telja beint brot á stjskp., en það væri hart vegna þess að það er nú knýtt við aðrar löggildingar, sem voru lögformlega samþykktar hér í deildinni. Vonandi að þetta verði lagað við 2. umr."[2] Síðan segist forseti hafa úrskurðað, að taka mætti frv. til umræðu „þangað til búið er að laga það og koma því í rétt horf."[3] Jón Þorkelsson er sammála forseta Nd. og segir m.a. að Ed. hafi „ólöglega og lævíslega" knýtt aftan í eina meg. frv. öðru frv., sem búið var að fella á þessu þingi í Nd.; felst hann og á niðurstöðu forseta[4]. Hannes Hafstein mótmælir því, að um brot á stjskp. sé að ræða. Segir Ed. ekki geta vegna stjskp. 1905 § 27 tekið upp aftur lagafrv. um löggilding v.staðar út af fyrir sig. Hinsvegar sé í 30. gr. stjskp. leyft með berum og skýlausum orðum, að brtt. megi bera upp í hinni d. og Sþ. um atriði, sem búið sé að fella í deild. Þessi viðauki við löggildingarfrv., sem Ed. hafi samþykkt sé bæði að formi og efni að eins atr. úr því stj.frv. um löggilding v.staðar sem fellt var hér í d. og því virðist auðsætt, að stjskp. sé því ekki til fyrirst., að þetta atr. komist inn í l., enda sé því „slegið föstu með úrskurði hæstv. forseta Ed."[5] Með þessum orðum virðist

1) Alþt. 1909 B. I 772.

2) Alþt. 1909 B. II 1411

3) l.c. 1414

4) l.c. 1411-1412, 1413.

5) l.c. 1412 sbr. 1415.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

24.

1875 telur forseti Nd. óheimilt
að bera aftur upp í Nd. þál.
till., sem Nd. hafði áður
samþykt en Ed. felt. Alþt. 1875"
I 422.

1) l.c. 1414.

Á þingi 1926 var frv. t. l. um breyt. á l. nr. 44 27/6. 1925, um slysatryggingar, sem flutt var í Nd. vísað til stj. án þess til Ed. kæmi. B. 789–805. Í Nd. er síðan á þinginu flutt till. til þál. um greiðslu á slysatryggingariðgjaldi ... að taka hluta af alla eða ... iðgjalds. Var hún um ... Nd. ... fram, bar ... að till. væri frávísað vegna þess að efni hennar væri fallið í frv. fyrr ... D. 274. Forseti telur þskpl. 332 ekki eiga ... við þar sem þál. till. sé að nokkru en ekki bundin við lagafrv. ... en þótt ... lagafrv. gæti ... ekki við ... að ... því, að hér væri um ... sambærilegt efni og í frv. sá þess ... að ... í frv. hafi verið ... atr. ... felt ... ekki talið, að d. hafi ... þessu atr. D. 286.
2) l.c. 1414–1414.

Á þingi 1915 er því hreyft í umr. í Nd. um frv. t. l. um breytingu á á l. 59. 10/11 1913, hvort þetta frv., sem er flutt í Nd. sé ekki of líkt frv. t. l. um breyt. á l. 59. 10/11 1913, sem Nd. hafði samþykt og Ed. felt. Forseti taldi aðalatriði sitt vera frv. ekki hafa falist í fyrra frv. ... þó ekkert á móti því, að það sé borið fram. B. III 1563–1564 ... frv. felt með ... í Ed. B. II 727–728
"Á þingi 1933, var, er frv. t. l. um breyt. á l. nr. 55 7/5 1928, um ... landhelgi, felt í Nd. án til móta við ... Síðan á Ed. komi, Alþt. 1933 var 61–42. ... fram annað ... í Nd. ... frv. með sama heiti og var þess krafist að því væri vísað frá vegna þess hve líkt það væri fyrra frv. Forseti ... upp ... úrsk. að ekki skyldi frá vísa. B. 2629–2632 ... frv. ... til Ed. ... ekki ... fram ... umr. ... að forseti Ed. hafi ... til þessa atriðis. B. 2673–2675
3) l.c. 1415–1416.
4) Alþt. 1909 B. II 1428–1429 sbr. A. 741
5) Alþt. 1909 B. I 775–776

... vilja halda því fram, að þetta sé í raun réttri sitt hvað mál, þar sem forseti Ed. hafi átt endanlegt úrskurðarvald þar um. Jón Ólafsson virtist þar á móti vera á gagnstæði skoðun því að hann telur, að sé það úrskurður forseta, að þetta sé ólöglegt verk hjá Ed., þá sé það skylda hans að banna umr. um það mál, svo að ekki sé farið með lögleysu og þskp. brot-in; „hér er enginn millivegur".[1] Þessu svarar forseti svo, að þetta sé öldungis rangt hjá J. Ól. „Hver deild er „souverain" fyrir sig og úrskurður hvers deildarforseta um sig er lög fyrir deildina í það og það skifti, enda þótt svo geti komið fyrir, að úrskurðurinn sé ekki réttur skv. þskp. Eins og hér stendur á geri eg mig ekki að dómara yfir úrskurði forseta Ed., en hefi aðeins bent á, að eg teldi hann ekki samkvæman þskp." Og er úrskurðað sé, að málið skuli engu að síður ræða hér í Nd., verði J. Ól. að hlíta því, hvort sem honum sé það ljúft eða leitt.[2] Þessi ummæli forseta eru talsvert óljós, því að hér er alls ekki um það deilt, hvort hlutaðeigandi deild eigi að hlýða forseta sínum, heldur hitt hvort forseti geti með úrskurði endanlega bundið einnig hina deildina. En því heldur Jón Magnússon skýrt og skorinort fram, þar sem hann segist ekki skulu dæma um, hvort þetta sé rétt og löglegt hjá forseta Ed. „... við verðum að beygja okkur undir það, sem forseti Ed. hefur gert. Hans úrskurður hefur sem sé fult gildi, er hann var þessu algerlega samþykkur. Hver deildin hlýtur að taka tillit til hinnar, og því hefur enginn rétt til að „disputera" um það, og enn því umræður um það mál alveg óþarfar, því úrskurður forseta er óbreytanlegur."[3] Þessu lyktaði svo, að við 3. umr. í Nd. var á br. um viðauka felt ... frv. ... Jóns ... og felt ... 13 atkv. með honum en 11 á móti og var frv. samþ. svo br. ... Ed.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Svo sem af framangreindu má
sjá eru hér að lútandi lagaákv. býsna
óákveðin, skýring þeirra í atkv. sömu-
leiðis og engin föst venja um beiting
þeirra, heldur einungis gagnstæðum
skoðunum haldið fram án þess fengist
hafi skýr úrskurður um þrætuefnið.
Þegar litið er á það, að tilgangur um-
getinna lagaboða stjskrl. 1905 § 27 og stjskr.
1915 § 28 hlýtur að vera sá að koma í
veg fyrir tímatöf og óþarft umstang,
þá sýnist rétt, að í fyrsta lagi eigi úrskurðar-
vald um hvort umdeilt atriði forseti sá,
sem er í þeirri d., er hið nýja frv. er
flutt í. Ef fyrra frv. hefur verið fellt
í þeirri deild, sýnist rétt, að hann eigi
hér endanlegt úrskurðarvald, svo að
hvorki forseti hinnar d. né forseti Sþ.
~~geti~~ hafi heimild til að vísa málinu
frá. En ef málið hefur verið fellt í
hinni deildinni, þá sýnist (ástæðulaust vera)
að d. ekki ~~geta~~ eiga að taka nýja frv.
til meðferðar, þótt það komi til henn-
ar, heldur hlýtur forseti þar að hafa
rétt til að vísa málinu frá, því að það
er einmitt afstaðan í hans deild, sem
gerir það að verkum að frv. getur
ekki náð fram að ganga. Og ástæðu-
laust þó hin deildin hafi ómakað sig
til meðferðar málsins að sú þurfi
einnig að gera það, er felldi ~~upphaf~~-
lega frv. Þar sem það í fyrra til-
fellinu er ljóst að ef frv. er komið
í gegnum þá deildina, sem felldi það,
þá er ástæðulaust að vísa því frá
vegna þess, að útilokað sé að það
nái fram að ganga, en svo er sem
sagt, löggjafarástæðan. Hafi frv.
verið fellt í Sþ. hafa skv. þessu forseti
þeirrar deildar sem nýja frv. er flt.
í og forseti Sþ. rétt til frávísunar.
En einnig forseti hinnar d. hlýtur
að hafa réttinn, því að [illegible]
vísa á málinu frá, ef það kemur
í Sþ. hlýtur hvor forseti að
eiga geta þess, að sín deild sé ekki
[illegible]

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar. © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Ef brotið er gegn stjskr. 1874 § 25, 3. mgr. og stjskr. 1920 § 38, 2. mgr. með því að leggja fyrir Ed. mál, sem að réttu lagi á að leggjast fyrir Nd. hefur forseti Ed. auðvitað bæði rétt og skyldu til að vísa málinu frá, en þar sem beinlínis er brotið gegn stjórnskipulegum rétti Nd. verður að telja forseta hennar einnig hafa þenna rétt og þessa skyldu til frávísunar. Getur það ekki skipt máli í því sambandi, þótt forseti Ed. hafi látið frv. ganga ómótmælt a. m. l. gegnum Ed. og heldur ekki þótt hann hafi beint kveðið upp úrskurð um, að það skyldi ekki frávísað. Gegn þessari skoðun hefur að vísu verið vitnað í stjskr. 1874 § 28 upphafið, sem hljóðar svo: „þegar lagafrv. er samþykkt í annarihvorri þd., skal það lagt fyrir hina þd. í því formi, sem það er samþykkt", þetta ákv. er óbreytt að efni tekið upp í stjskr. 1920 § 41 upph. Hefur verið lögð áherzla á þetta orð „skal" og sagt, að það væri beint stjskr.-brot að leggja ekki slíkt frv., sem sumir teldu brjóta gegn stjskr. 1874 § 25, 3. mgr. fyrir, og þess vegna væri ekki heimilt að frávísa því.[1] Þessum skilningi á ákv. stjskr. var þegar í stað mótmælt og bent á tilfelli þar sem óumdeilt væri, að forseti síðari d. mætti vísa frá, þótt fyrri d. hefði samþykkt, en það væri, ef brotið væri gegn efnisákv. stjskr. og tekin upp í alm. lög fyrirmæli, sem einungis mætti gefa með stjskipl.[2] Þessi mótbára er vitanlega rétt, því að stjskr. 1874 § 28 og 1920 § 41 mundu þá algerlega [illegible] útiloka síðari deildina til að mega vísa frv. frá vegna þess, að það væri rangt upp borið, en takmarkaðist engan veginn við það tilfelli er hér um ræðir. En sannleikurinn er sá, að þessi ákv. stjskr. skipta í þessu sambandi engu máli, því að þau miðast

1) Hannes Hafstein Alþt. 1912 B. III d. 1037.

2) Lárus H. Bjarnason Alþt. 1912 B. III d. 1048–1049.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

eingöngu við, að alt sé í lagi um formlega afgreiðslu þessara frv. og efni þeirra rekist hvergi á fyrirmæli stjskr. Um hitt segir hvergi í stjskr., hvernig fari ef eitthvert hvort: á, að þessum skilyrðum sé fullnægt, og fyrirfram er a.m.k. ekki hægt að ganga út frá því, að það hafi enga verkun. En það virðist vera gert með ~~(Stöðugt þessu er þó, að þeirra athuga, hvernig fari, ef í ágætum venjulegum l. eru ákv., sem þau er óheimilt setja vegna fyrirmæla stjskr.)~~ þessari tilvitnun röksemd. Í þess stað verður einmitt að athuga, hverjar verkanirnar séu skv. eðli málsins og stjórnarskipunar landsins, og þær voru einmitt slíkar, sem áður var sagt, og verður að telja þær enn gildandi l. samkvæmar, nema stjskr. ákveður ekki annað. Með stjskipl. 1934 § 6 breytist það atstaðan að nokkru leyti. Eftir sem áður er ætlazt, að forseti þeirrar d., sem frv. er borið upp í, á að vísa frv. frá, svo verður og að telja það sjálfsagt, skv. framanngreindu, að forseti Sþ. skuli vísa frv. frá, er til hans kemur. En hið sama hlýtur einnig að gilda um forseta síðari deildarinnar, því að úr því að forseti Sþ. er ekki bundinn af úrskurði d. forseta, er hinn d. forsetinn það væntanlega ekki heldur, þegar um það er að ræða að leggja á d. störf og fá henni vald í hendur, sem hún alls ekki hefur stjskr. samkvæmt.

Þá er að athuga, hvernig fari, ef í venjulegum lögum eru ákv., sem óheimilt er að setja á þann hátt vegna fyrirmæla stjskr. um, að slík ákv. skuli sett með stjskipl. Ákv. stjskp. 1875 § 21, stjskpl. 1876 § 20, stjskpl. 1905 § 26 og stjskpl. 1915 § 27 skera ekki úr um þetta. Þar segir, að vísu, að ef slík frv. hafi ekki rétta fyrirsögn vísi „forseti" þeim frá. En það er ekki sagt, hvaða forseti það sé, hvort sé einungis sá forseti, sem er í þeirri d., þar sem frv. kemur fram, eða hvort það eru allir forsetar, þegar sem frv. fer um.

~~sá~~
'~~Annars~~ hitt er, í öfugu eða þveröfugu. Annari d., meðan ~~sett fyrirmæli~~ eru sett þessi lög komin fyrir deildirnar. Rétt fyrirmæli. Skv. réttum skýringarreglum er óheimilt að setja með slíkum l. hlýtur forseti Sþ. eða síðari d. að hafa rétt til að heimta slík ákv. numin brott, því að með þeim er einmitt verið að rask valdaskiftingunni deildanna á milli (sbr. H.B. Stjfr. s. 236). Þetta atriði kemur ekki til greina eftir stjskpl. 1934, því að þá fara þessi l. einungis í Sþ. og hefur þá forseti Sþ. lokaúrskurðarvald hér um, innan þings a.m.k.

Aftur á móti er það ljóst, að síðari hl. þessara lagaboða á einungis við um forseta ~~þings~~ þeirrar d., þann sem fram kemur bréfl., sem felur í sér till. um breytingar á stjskr. eða viðauka við hana. En það skiftir ekki máli, því að ef sá forseti lætur undanfallast að vísa bréfl. frá, sem svo hefði átt að fara með, og hún er samþykt, þá er þar með orðið um að ræða lagafrv., er felur í sér breyt. á stjskr. eða viðauka við hana. Þá er slíkum sagt komið undir ákv. fyrri hluta tilvitnaðra lagagr., og eftir það ekki skift máli um úrskurðarvald síðari forseta síðari d. eða Sþ., hvort lagafrv. var þegar frá upphafi ólöglegt skv. stjskr. eða varð fyrst svo undir meðferð málsins. Í báðum tilfellum ~~[illegible]~~ er það ákveðið, að með samþykt einfaldra laga er þingið að taka sér vald, sem því er óheimilt skv. stjskr., og slík valdataka er ekki síður óheimil af síðari deildinni og Sþ. heldur en af þeirri deild, sem frv. er komið fram í eða þar sem hin ólöglega ákv. kemst inn. ~~[illegible]~~ Þá hefur og síðari forsetinn alveg eins gott tækifæri til að dæma um, hvort lagaboðið er í samræmi við stjskr. eins og hinn fyrri. Að þessu athuguðu verður að telja, að orðið „forseti“ í umræddum lagagreinum eigi við hvern þann forseta, sem málið kemur til meðferðar í þd. hans.[1] Enda er það ótítt, að því er bregzt í síðari d., að í frv., sem sú fyrri hefur samþykt, felist stjskr. brot, og frávísunar krafist þessvegna. Þannig var t.d. um frv. viðvíkjandi launum og eftirlaunum ráðherra, sem Nd. samþykti 1909 en krafist var frávísunar á í Ed. ~~[illegible]~~ Segir frávísunin var því bætt haldið fram, að krafan kæmi ekki nógu snemma fram innan deildarinnar og að um ekkert stjskr. brot væri að ræða, en út frá hinu sjónarmiði gengið, að það ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

1) Sbr. ummæli L. H. B. Alþt. 1913 B. III 1049, ~~(sem [illegible])~~ sem ganga út frá þessu sem áður.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

útilokaði engan veginn áreksturslausar frávísun í Ed., þótt málið sé búið að ganga í gegnum Nd.[1] Sama er í Ed. 1911, að þar er krafist frávísunar á frv. frá Nd. vegna stjskr.brots, og er af öllum gengið út frá því, að slík frávísun væri heimil ef efni stæðu til[2], en svo var ekki talið.[2] Þá er og gert ráð fyrir þessum rétti forseta Ed. í Ed. 1915.[3] Hið sama er og á þingi 1927. Þá hvetur forseti Ed. upp úrskurð um það, að ákveðin atriði í frv. brjóti í bága við stjskr. En í Nd. er m.a. af forseta sjálfum gert ráð fyrir rétti forseta til að kveða upp slíkan sjálfstæðan úrskurð um þetta efni[4], þótt til þess kæmi ekki vegna þess, að hinum umdeildu atriðum virðist hafa verið kippt í örugt horf með við 2. umr. í Nd.[4] Sérstaklega er rétt að geta þess, að ummæli Jóns Þorlákssonar í Alþt. 1927 B. d. 2878 verða ekki skilin svo, að hann sé þar með að segja, að forseti Ed. ~~hafi~~ hafi ekki úrskurðarvald um málið, heldur að benda á, að úr því að ekki hafi verið frávísað í Nd. 1926 sé væntanlega heldur ekki ástæða til að gera það nú. 1929 kemur þetta enn til greina, því að þá er við 3. umr. Nd. krafist úrskurðar á því hvort ákveðið atr. í frv., sem kom frá Ed. og þetta atr. var þá strax í, megi koma til atkvæða, þar sem það sé brot á 63. gr. stjskr. Forseti taldi ákv. ekki brjóta í bága við stjskr., ~~en hugði því ekki~~ og gekk þar með út frá, að hann hefði fullt úrskurðarvald um efnið.[5]

Það er ótítt, að í annari deild sé eða Sþ. vitnað í ummæli, sem fram hafa komið í hinni eða Sþ., einnig til að svara þeim eða til stuðnings eigin máli og stundum, enn þá m.a.s. ummæli úr öðrum málum. En þannig hefir vitnað í mál. í hinni d.[6] og í umræður, sem þar hafa farið fram.[7] Hinsvegar er ekkert við slíkum tilvitnunum sagt, en stundum er þó fundið að því að draga þannig t.d. umr. um fyrirspurn fram hjá í Nd. inn í umr. í Sþ.[8] um alt annað mál í Sþ.[8]

1) Alþt. 1909 B. I 937–946.

2) Alþt. 1911 B. I 961–962.

3) Alþt. 1915 B. II 607

4) Alþt. 1927 B. einkum 2877–2878, sbr. 2908, sbr. ennfremur í Ed. 3100–3101, 3145 og í Nd. 3194–3196, sbr. 3257–3261.

5) Alþt. 1929 B. 3303–3305, 3318–3319, sbr. 4. 277

6) Sbr. t.d. Alþt. 1918 (vor) B. 518, 1919 B. 1027, C. 645. (273–274)
Alþt. 1925 B. 1073,

7) Sbr. t.d. Alþt. 1915 B. II 836–855, 862, Alþt. 1919 B. 1857, Alþt. 1921 B. 1302, Alþt. 1924 B. 1552, Alþt. 1928 C. 229, Alþt. 1929 B. 2483, Alþt. 1930 B. 389, Alþt. 1932 D. 198 Alþt. 1928 B. 35–256, Alþt. 1923 D. 9, 254, 337–338, Alþt. 1929 B. 1759. Alþt. 1921 D. 155, 158, Alþt. 1928 B. 3718, Alþt. 1929 B. 1995, 2219, 2975, 3171, 3340–3341, Alþt. 1931 annar B. 605. 1969

8) Alþt. 1928 B. 243.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

(og þá5 ~~sagt breytt hvernig~~)
Í umr. í Nd. 1925 er vitnað í gerðir forseta Sþ., er hann sem á sæti í Ed. biður þm. í Nd. að leiðrétta. Alþt. 1925 D. 531, 533
Í umr. í Sþ. 1917 er vitnað í orð í Ed. en þess jafnframt getið, að skv. umr. liggi það ekki hér til umr. B. 2284.

1) Alþt. 1918 (haust) B. 205–206
2) T.d. Alþt. 1922 D 35–36.

3) T.d. Alþt. 1921 B. 375, 1298 / Alþt. 1927 B. 461 Alþt. 1924 B. 695 Alþt. 1923 D 315
4) T.d. Alþt. 1918 (vor) B. 367

5) Magnús Jónsson, Alþt. 1929 B. 323–324.

það á sér og stað, að frsm. í mikilsháttar málum telji ekki ástæðu til að fjölyrða um þau í þessari d., þau sem umr. um þau í hinni deildinni hafi verið ákafar og ítarlegar og þm. úr báðum deildum hlustað á þær, svo var t.d. um sambandslögin 1918.[1] ~~Það~~ Það á sér og stað, að forseti deildarinnar beiti þessari viðleitni?[2] Þá er það og altítt, að ræðumenn vitni til þess í annari deildinni, sem hann hafi sjálfur sagt í hinni og telji óþarft að endurtaka það,[3] og hefur hann þá stundum þann formála að margir þm. úr ~~Ed.~~ b.d. hafi hlustað á sig.[4] Stundum, er rh. vitnar til umr. í ~~Nd.~~ hinni deildinni, er því ~~þó~~ þó mótmælt, og t.d. sagt, að ekki stoði að vísa í Nd. til umr. í Ed., vegna þess hve þm. í Nd. hafi mikið að gera, svo að þeir geti ekki lesið umr. í Ed. jafnóðum og þær sé skrifaðar og hrein tilviljun sé, ef þm. úr Nd. hafi tækifæri til að hlusta á umr. í Ed. Þm. í Nd. fái því yfirleitt engar upplýsingar um það, sem gerist í Ed. Það sé yfirleitt hvimleiðast í ósiðum, að stjórnin haldi þeirri venju að tala aðeins fyrir frv. sínum í þeirri þd., sem þau sé lögð fram í. Alveg eins þurfi að skýra málið fyrir þeirri þd., sem síðar taki við frv.[5] Einnig kemur það fyrir, að rh. segir í annari d., að hann hafi heyrt öll rökin á móti máli sínu betur flutt í hinni deildinni, og sjái hann því ekki ástæðu til að svara nú, því að þýðingarlaust sé að tvíprenta það í Alþt. Þessu er þó þegar mótmælt, og það talið felast í deildaskiptingunni, að umr. um málin eigi að fara fram í b.d. og í annað skifti, þegar svipað er sagt af öðrum ræðumanna, þá er því svarað svo af þeim, er fyrir var rh. en nú er alþm., að þótt eitthvað hafi verið sagt í Nd. áður, þá sé jafnnauðsynlegt að segja það í Ed., því að þm. í ~~Ed.~~ Ed. hafi alls ekki altaf tækifæri til að hlusta á umr. í Nd. og ekki sé hægt

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

að ganga út frá, að stj. hafi svo bundið atkv. sinna manna í Ed., að þeir geti ekki lengur hlustað á skynsamleg rök og tekið þau til greina!

Svo sem sjá má af framansögðu þykir það misjafnlega heppilegt að vitna til ummæla í hinni d. eða Sþ., en yfirleitt er ekki fundið af því af forseta og oftast látið óátalið einnig af þm. Kemur það m.a.s. fyrir, að athugasemdalaust er t.d. í Nd. talað um og sögð vanhugsuð till. framborin í Ed. um áhyggjum Ed. einnar². Og í Nd. er því einnig t.d. brugðið oftar en einu sinni, hvað líti störfum bjórbréfanefndar Sþ. og m.a.s. skorað á forseta Nd. að beita sér fyrir því, að n. færi að starfa og segist forseti skulu tala við formann n. og bera honum orð þm. þess, er áskorunina bar fram.³ Er þó stundum fundið að því, að í annari d. eða Sþ. er þannig minnst á mál, sem alls ekki eru þar fyrir, en liggja fyrir í hinni d.⁴ Slíkt hefur þótt óviðeigandi, að hafa áminningarorðum um aðra hvora þd. eða einstaka þm. hennar í hinni, og sýnist þó meira hafa verið talið til þess áður heldur en á síðari árum.

Þannig kemur það fyrir 1885, að í umr. um takmörkun á sölu áfengra drykkja, finnur margir þm. að því í Nd., að Ed. skyldi hafa samþykkt svo fráleitt frv., og kveður Egill Egilsson einna fastast að orði, þar sem hann segir, að Ed. fái annan blæ í mönnum augum, en hann hefði óskað eftir að hafa komið með slíkt frv. Alþt. 1885 B. 146-151. Á næsta fundi Nd. biður forseti menn, vegna ummælanna deginum áður að gæta hófs í orðum sínum um það, sem fram hefur farið í Ed., því að þótt sumum kunni að þykja ástæða til áfellisdóms að ýmsu til, þá sé æskilegt vegna samvinnu innan ~~deildanna~~ sama þingsins, að hvor deildin sýni hinni virðingu. B. 165.

Þá ~~þannig~~ hringir t.d. forseti Nd. á Skúla Thoroddsen 1891, þegar hann segir, að það hafi sýnt sig þá um sumarið, að Ed. væri all óheppilega mönnum skipuð, en ekki hafi hikað við að fella hvert frv. eftir annað fyrir Nd. og einmitt þau mál, sem fram hafi verið borin í Nd. eftir margítrekuðum óskum og kröfum þjóðarinnar og miða til að fullnægja þörfum hennar. En forseti hafði hringt að þessum ummælum loknum, og kom Skú. Th. enn við og segist ekki hafa sagt annað en það, sem satt sé og öll íslenska þjóðin muni taka undir með sér. Ed. hafi sýnt að hún skilji ekki eða vilji ekki skilja, hvað til friðar og farsældar þjóðarinnar heyri. Síðan rís Lárus Halldórsson

1) Alþt. 1925 B. 3035, 3036, 3044, sbr. Alþt. 1930 B. 1859, 1865.

2) Alþt. 1915 B. III 1948

3) Alþt. 1928 B. 35-36.

4) Alþt. 1928 ~~Alþt~~ B. 243.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

upp og mótmælir ummælum Sk. Th. um Ed. og segir m. a., að Nd. hafi og fellt frv. fyrir Ed., svo að það sé kaup kaups.[1] Hinsvegar er ekki að því fundið, er Sk. Th. segir 1893, að Ed. hafi fellt ákv. frv. 1891, og hafi örlög þess orðið hin sömu sem ýmissa annara mannréttinda mála í Ed. þá, því að skipun Ed. hafi þá ekki verið sem ákjósanlegust[2]. 1895 ámæmir þar á móti forseti Nd. Guðlaug Guðmundsson um, að hafa ekki slík orð um Ed., en G.G. hafði sagt um frv. eitt, að það væri eitthvert það óþarfasta og vitlausasta frv., sem komið hefði frá Ed.[3], [illegible] Á sama þingi segir Benedikt Sveinsson, [í Nd.] í máli, sem hann var mjög ósamþykkur meiri stöðu Ed., að hann viti, að það eigi ekki við að tala hér eitt einasta orð um Ed., en hann geti þó ekki bundist því að segja: Meðferð Ed. á þessu máli er óviðkomandi Nd. Hún hefur ákveðið á einum gerðum fyrir sig, og það getur ekki afsakað Nd., þótt Ed. hafi misséð í þessu máli.[4] Nokkuð annars eðlis eru ávítur til Ed. í heild, [í Ed. sem flutt] fram komnar 1912 í Nd., vegna þess að Ed. hafði og E samþykkt frv. um aðflutt efni og lá fyrir Nd. viðvíkjandi skattamálum. Í þessum umræðum falla þó mótgandi ummæli til Ed. um afgang við Nd., en ekki sést forseti hrekja aths. við það, en ráðherra, Hannes Hafstein, sem var að vísu einnig hafður fyrir sökum, vísar hinum mótgandi ummælum um Ed. til baka.[5] 1913 ber Lárus H. Bjarnason fram við umr. í Nd. ávítur til meiri hl. Ed. og sérstaklega ákvæðis frv. þar fyrir fylgi við ráðherra, Hannes Hafstein. H. H. segir ósannlegt að nota anni mikils metinn þar annarar deildar, sem ekki sé viðstaddur, og telur slíkt ekki eiga að líðast átölulaust. L. H. B. bendir réttilega á, að fjarstaða sé, að hann hafi gert þetta, enda hafi forseti ekki tekið fram í út af því.[6] 1912 vítti Sigurður Stefánsson [illegible]

1) Alþt. 1891 B. 1541-1542, 1545.

2) Alþt. 1893 B. 587

3) Alþt. 1895 B. 1580.

4) Alþt. 1895 B. 1417.

5) Alþt. 1912 B III 1022-1056.

Sjá 1912 hér á eftir.

6) Alþt. 1913 B. 2403, 2409, 2411, 2406.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

meðferð hennar á ákveðnum málum. Telur hann um „Bakkabræðrasamþykktir“ og „Bakkabræðra háttalag“ hennar og ófélagslegt athæfi hennar. Hún hafi sýnt slíka „fólsku“, sem „ekki hafi þekkst fyr í sögu þingsins“. Hún hafi „unnið út þessu þinghelgi“ og samþykkt rökst. dagskr., sem sé líkust því, að vera samin á Kleppi en í Nd. Hann biður hamingjuna að hjálpa þinginu, ef það eigi að vera til að efla samvinnu á milli deildanna, að þær beiti hvor aðra og mál þau, er þær hafi með höndum „slíkum þrælatökum og frekju“. Segist ekki greiða atkvæði „með þessum óskapnaði, þessari svívirðing, er hefur rekið hér inn hausinn“ þegar hér var komið blæs Lárus H. Bjarnason þm. í Nd. í Nd. [illegible]. Segir S. St. þá, að þeir þm. eigi heiðrið, sem sé þættirnir í og þannan að elska þessari svívirðingu, er málið alt og meðferð þess varði þeim lífs og liðnum til háborinnar skammar og svívirðingar, en sá hlæi best, er síðast hlæi. Segir Nd. hafa sýnt í allri framkomu sinni lubbalegustu framkomu, sem til sé á þingi í nokkru máli. Segist hafa viljað láta það sjást skýrt og greinilega, hvernig hann og fleiri þm. líti á háttalag Nd. og þá ósvinnu, er rekst hafi þar í þessu máli og enda fleirum á þessu þingi. Engum atkv. hvorki af forseta né öðrum er hreyft í Ed. út af þessum ummælum.[2] En er mál þetta kom aftur til Nd. segist L. H. B. vilja minnast „hofsamlegra ummæla“ Sig. St. um Nd. í sambandi við þetta mál til þess að þau séu ekki með öllu óþökkuð. Telur rétt, að taka þann þm. alvarlega og þau „hundavorð“, sem hann hafi látið út úr sér, að viðstöddum forseta Nd. og fleiri þm. úr Nd. hafi ekki verið orð Ed. Framkoma hans hafi ekki einungis verið óprestsleg, heldur og gersamlega ósæmileg hverjum mentuðum þm.[3] 1915 segir þm. í Ed., að þess að sé fundið, að hér „spilling“ [illegible]

1) Alþt. 1912 B. II 241–242.

2) S.st. 242–244.
Á þingi 1914 vítir Sig. Stef. all[illegible] Nd.-þm. fyrir drátt á málum. Segir S. St. mál. að meðferð Nd. á ákveðnum málum lýsi stöku virðingarleysi við annan aðila löggjafarvaldsins Ed. og við að leysa löggjafarstarfið sem best af hendi. Með slíku hljóti þingið að glata virðingu sinni og sé sorglegt af því lái þeim vitnis hvað að það sé landplága. Bendir því, að Nd. að hún sýni skeytingarleysi, lítilsvirðing og óverjandi sinnuleysi. B. II 393–396. Þetta ekki vítt af forseta en Kristinn Dan. telur hann hafa verið nokkuð harðorðan þar sem enginn þm. úr Nd. hafi verið inni í Ed. B. II 400–2.

3) Alþt. 1912 B. III 746. Sig. Stef. svarar þá hv. Nd.-held í átt að geta verið við í Ed. þannig að hún gæti svarað. B. II 404.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

talli ekki í sætum sínum.[1] Á sama þingi er í máli Ed. mjög vægilega fundið að því, að Nd. hafi dregið mál, en er til umr. hennar sjálfrar ... skýringu, sem virðist eiga að vera til afbötunar Nd.[2] 1919 segir Guðjón Guðlaugsson, að samþykt tillagnanda fyrr. í Nd. sýni, að nú séu tiltölulega fleiri heimskingjar í Nd. en verið hafi, og er engin athugasemd gerð við þetta.[3] Ekki er heldur fundið að því, þótt Magnús Guðm. segi í Nd. drátt Ed. á máli gersamlega óviðunandi.[4] 1920 talar þm. í Nd. um stefnuleysi Nd. sem átt þess þá, að frv. varð ekki að lögum á þinginu næsta áður. Atvinnumálaráðh., Sigurður Jónsson, sem er Ed. maður, mótmælir þessu og segir afdráttarlaust óþarft að brigsla Ed. um trassaskap.[5] Aftur á móti er því látið algerlega ómótmælt, er þm. í Nd. 1923 vítir Ed. fyrir að hafa flaustrað máli af 1922.[6] 1925 er því látið ómótmælt þótt sagt sé í Ed., að öll stærstu deilumál þingsins hafi „flækst" í Nd. mestan hluta þingtímans.[7] Svo er og engum andmælum hreyft 1927 þótt sagt sé, að Nd. frv. hafi verið óhæfilega lengi í Ed.[8] 1928 talar forsrh. Tr.Þ. í Ed. um óforsvaranlegt áhugaleysi vegna ... í Nd. og einnig er af öðrum fundið að till. þeirra í Ed. en till. þeirra varðar eingöngu af þá... þoll. en ekki vikið að því, að óviðeigandi sé að gera afstöðu þeirra að umtalsefni í Ed.[9] Síðan svarar annar þessara þm. rh. í öðru máli í Nd. og vítir, að rh. skuli hafa ráðist á sig við umr. í Ed. og telur, að drengilegra hefði verið að gera það í Nd., þar sem hann hefði getað borið hönd fyrir höfuð sér. Rh. telur þar á móti hér um engan ódrengskap að ræða, því að til þessara orða í Ed. hafi alveg verið gefið sérstakt tilefni, enda geti þm. svarað fyrir sig, hvenær sem er.[10] Svo sem sjá má af þessum dæmum, er talin hafa verið hér að framan, er það nokkurt óvenjulegum ... ekki sem ... Nd. 1929 segir ...

1) Alþt. 1915 B. II 170.

2) Alþt. 1915 A. 534, B. II 284. Hinsvegar segir þm. í Nd. á sama þingi, að sig langi til að fara nokkrum orðum um Ed. út af ákvæðinu samþykkt hennar, en þar sem hún sé ekki við, ætli hann að spara sér að skamma hana í þetta sinn. Einar Jónsson. Alþt. 1915 B. III 464. 1917 kemur í ljós þykkja Ed.-manna yfir óþarfa orðum, sem í Nd. hafi verið beint til Ed. Alþt. D. B. 595, Jóh. Jóh. 598.

3) Alþt. 1919 C. 868

4) Alþt. 1919 B. 783-785.

5) Alþt. 1920 C. 138-~~139~~140.

6) Alþt. 1923 B. 374.

7) Alþt. 1925 B. 3048

8) Alþt. 1927 B. 3249. Frsm. í Nd. Þorleifur Jónsson, svarar því einu um í Nd. vissum ummælum í máli, Ed.m. og segir m.a. að hafa óviðfeldið sé að hefta því fram vafalaust í annarri deildinni, sem megi verða til óvirðingar hinni. B. 1535. Alþt. 1927.

9) Alþt. 1928 B. 3449-3458. Við aðra umr. fjárl. í Nd. 1928 víta nokkrir þm. Ed. mjög fyrir afgreiðslu hennar á málinu, sbr. Pétur Ottesen B. 1243, 1246-7, Haraldur Guðmundsson B. 1251-1252, 1324 og Jörundur Brynjólfsson, B. 1253-1254. Magnús Kristjánsson svarar þessu m.a. svo, að það hefði ó... leg ... hjá sumum þm., þar sem þeir ... upp með ... á Ed. ... Nd. standi ekki yfir Ed. svo að ástæðulaust sé að deila á Ed., þótt hún leyfi sér að hafa sínar skoðanir um málin. B. 1276-7. Þ.Ott. mótmælir því, að nokkur kröfu hafi verið hafðar í frammi og segir þá hafa fundið að gerðum Ed. á kurteislegan hátt. B. 1316.

10) Alþt. 1928 B. 996-977-979

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

við eina umr. fjárl. í Nd. 1929 bera sumir þm. Ed. á brýn hlutdrægni í meðferð fjárl.frv. sbr. einkum Jón Sigurðsson B. 2030-2031 og Jóhann Jósefsson B. 2037. Við eina umr. í Ed. segir Jón Baldvinsson, að full ástæða hefði verið til að andmæla sleggjudómum um sig og aðra, sem fram hafi komið í Nd., en slíkt væri óviðkunnanleg aðferð, því sem þá mundi vitnað á menn, sem ekki áttu kost á að bera hönd fyrir höfuð sér. B. 2050, en sjálfur hafði Jón þó fyrr á þinginu vítt Nd. fyrir óheppileg vinnubrögð við fjárl. B. 1770-1771.

1) Alþt. 1929 B. 970 sbr. 972.

2) Alþt. 1930 B. 1347-1348, 1351. Í Nd. 1930 varð eina umr. fjárl. eru viðhöfð mörg og mjög hörð ámælisorð til Ed. fyrir meðferð hennar á fjárl.frv. árið þess, þótt sjáist, að af því sé fundið, að slíkar aðfinningar séu óformlegar. Alþt. 1930 B. 1060-1119.

3) Alþt. 1930 B. 2070

4) Alþt. 1930 B. 2064.

Jörundur Brynjólfsson (varaforseti). Héðinn Valdimarsson víkur, sem sé, í ræðu í Nd. heldur óvinsamlegum orðum, að ákveðnum þm. í Ed., þó ekki sem þm. heldur embættismanni. Væntanlega vegna þessara ummæla Hj.V. beinir forseti því, að þm., að þeir gæti þess að við hafa ekki í ummælum sínum ásakanir eða orð til áfellis þeim mönnum, er ekki eigi sæti í d. og gæti þess vegna ekki borið hönd fyrir höfuð sér. Nokkuð í samræmi við þetta er það, er þm. í Nd. 1930 gagnrýnir úrskurð forseta í Ed. á við áður, en segist þó ekki skulu gera hann að umræðuefni, þar sem sá forseti, er úrskurðinn feldi eigi ekki sæti í Nd.[1] Ekki er þó alltaf því þá að d. eigi að segja hvor annarri eða þm. í þeim þvílíka hlýju, því að 1930 skoraði sjálfur forseti Ed. á þm. Ed., að gefnu tilefni, að taka ekki upp þann sið, sem tíðkast í Nd., að ræða um alt annað en það, sem sé á dagskrá. Slíkt mundi spilla mjög því áliti, sem Ed. hafi átt skilið hingað til.[3] Ennfremur grípur þm., sem á sæti í Ed., fram í fyrir þm. í Nd. 1930 og segir hann fara með „lygi". Sá er gripið er fram í fyrir bendir strax á, að þessi þm., er ekki eigi sæti í Nd., hefði sér að við hafa þetta orð. Heldur hinn þá áfram og segir Nd.-þingmanninn hafa gripið fram í fyrir sér á svipaðan hátt í Ed., en þá hringir forseti á hann, og Nd.-þm. segir þetta ósatt og skorar á forseta að vísa þessum Ed.-manni út, ef hann hafi ekki setið á strák sínum.[4] Er mál þetta kemur til Ed., heldur umræddur Ed.-þm. all-langa svarræðu til þm. í Nd. Segir það að vísu ekki venjulegast að svara þannig orðum, sem fallið hafi í hinni d., en slíkt eigi þó ekki síður að vera réttlætanlegt en að svara orðum, sem fallið hafi utan þings, en slíkt sé títt. Segist hafa sagt Nd.-þm., en hann svarar, að hann mundi ... svara honum ef hann vildi

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

29

1) Alþt. 1930 B. 2067–2070.

2) Alþt. 1932 C 192

3) Alþt. 1932 B. 391–392.

4) Alþt. 1933 (vor) B. 2872–2873.
Á síðari árum hefur það jafnvel fyrir, að forseti annarar deildarinnar beinlínis lýsti, hvenær hann hafi dregið tafið þingstörfin og dregið þingið á langinn. T.d. forseti Ed. 1923 B. 1984 og 1925 B. 3354.

Sbr. ennfremur Alþt. 1895 A 44–46.

hafi á [illegible]
lega það, er hann [illegible]
fm. í Nd. 1932 talar Jón Þorl. um það í Ed., að síðarihluta [illegible] forsetaskr. hafi hann verið „fengin til" að [illegible] hrinda upp og sé hann vegna sagt, ekki byggðum á neinum rökum.[1] Út af þessu er engum aths. hreyft, og átti þó þessi forseti sæti einmitt sæti í Ed.[2] Heldur er ekki hreyft neinum andmælum gegn ummælum Bjarna Ásgeirssonar á sama þingi, um að Ed. hafi sagt þarna í máli ...[3] 1933 deildi Jón Baldvinsson í Ed. á stj. og flokka hennar fyrir slælega afgreiðslu þingmála. Forseti: Guðm. Ól. segir Jón Bald. eiginlega hafa byrjað með því að deila á Nd. „en það að fundur [illegible] get og ekki séð, að sverti okkur hér."[4] Þótt ummæli þessi sé nokkuð óljós virðist eftir samhenginu réttast að skilja þau svo, að Ed. sé að mestu sýkn saka um drátt mála, og [illegible] þó ekki að víta Ed. fyrir drátt Nd. þótt hinsvegar megi gjarnan finna að Nd., ef átt er til. Af þessum dæmum ætti það að vera ljóst, sem áður var sagt, að nokkuð hefur það hreyft, hve hvor deildin menn hafa mátt vera í annari d. um hvað til þess, að að væri fundið, og sýnist hin vægari venja síðari ára vera betri en hin strangari, sem áður ríkti.

11. Yfirleitt er það svo, að ef mál er komið fyrir aðra deildina, þá er það tekið og rætt þar, eftir því sem best hentar fyrir starfshætti þeirrar deildar [og það þó ekki að taka tillit til hinnar], enda er ekki að neinu leyti sinnt þm. í b.d., a. ö. l. en [illegible] 1874 34 [illegible]

Um forseta eða þá þó all oft hreyft, að [illegible] það sem forseti um sama efni átaðir að taka tillit til hinnar d. sé átt að taka tillit til þess að með forseta í þessari [illegible]
Sbr. t.d. Alþt. 1877 II 409–410, 1885 A. 171–173, 1886 A 56, B 341–342, 1887 A 63–64, 1913 C. 169, 1915 III 1583, 1929 2589–2593, 1930 [illegible] 987, 1933 [illegible] B. 2875. [illegible] að deildirnar [illegible] því þó at. [illegible] mál því t.d. [illegible] 77, 241, 88, 94

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

ráðherra skv. stjskpl. 1903 § 10, og stjskr. 1920 § 47 eiga rétt á að taka þátt í umr. í b.d. og Sþ. En atkvæðisrétt eiga landskjörnir og þm. aðeins í þeirri d., sem þeir eiga sæti í, sem alþm. og ef þeir alls ekki eru alþm. eiga þeir ekki atkvæðisrétt. Vegna þess að þessir menn eiga störfum að gegna í b.d. getur stundum staðið svo á, að fundir deildanna rekist á, svo að þeir geti ekki mætt nema á öðrum staðnum; og því t.d. orðið að fresta máli af þeim sökum. Þetta var ein m.a. ástæðan fyrir því, að ráðherrum var fjölgað, ~~en~~ einnig eftir fjölgun þeirra hefur slíkur árekstur ~~þetta~~ iðulega átt sér stað.[x] En það hefur ekki óaðlilegt (?), þar sem ráðherrar ~~(eiga)~~ hafa afmarkað starfsvið og eiga auðvitað hver að gegna störfum sinnar stjórnardeildar og engan veginn inn í störfum hinna deildanna. Stundum kemur það þó fyrir, að rh. hefur uppi svörum fyrir annan ráðherra, vegna þess að sá er bundinn í hinni deildinni[1] ~~Tíðara~~ flutt. einnig oft. en þó, að máli er frestað vegna þess, að rh. er bundinn í hinni deildinni[2], stundum og er það m.a.s. stundum gert á þann hátt, að rh. verður að hætta í ræðu sinni, vegna [illegible] atkvæðagr. í hinni d. og fundi frestað þar af leiðandi[3]. Stundum láta ráðamenn sér nægja að fresta umræðum sínum til atkvæðis rh. meðan hann er bundinn í hinni d. en snúa sér svo strax að honum, er hann kemur í deildina[4].

Stundum er og fundið að því og það vítt, að rh. er ekki viðstaddur umr. í annarri hvorri deildinni, þótt upplýst sé, að hann sé bundinn í hinni[5], og það jafnvel þótt t.d. fjármálaráðherra sé þar við fjárlagaumr.[6] Afsaka ráðherrar sig þá stundum með því, að þeir megi ekki vanrækja störf sín í þeirri deild, þar sem þeir eigi atkvæðisrétt.[7] Enda hafði forseti Ed. 1919 lýst yfir því „í eitt skipti fyrir öll“ að þegar þeir rh., sem sæti eiga í Ed. þurfi að vera viðstaddir umr. í Nd. þá líti hann svo á, að Nd. [illegible] að fresta því máli, þegar þeir

x) T.d. Alþt. 1924 B. 1214, Alþt. 1928 B. 1859, Alþt. 1930 B. 546, 1111, Alþt. 1931 (vor) 88, Alþt. 1932 B. 1532, 4158, og [illegible] oft.

1) T.d. Alþt. 1927 D 574, Alþt. 1929 B. 2948-2949, B 1045-1046

2) T.d. Alþt. 1923 B. 1639, Alþt. 1925 B 717-718, Alþt. 1926 B 876-878, Alþt. 1930 D. 211, Alþt. 1930 D 273-276, Alþt. 1933 D. 304

3) Alþt. 1927 B. 2323

4) Alþt. 1929 B. 628

5) T.d. Alþt 1925 D 686, Alþt. 1931 (sumar) D 198

6) Alþt. 1927 B. 2416.

7) Alþt. 1923 B. 749, 769-770, 753, 773-774 og Alþt. 1928 B. 1274, 1314, 1318

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Alþt. 1919
I/B. 1018–1019

heiml. að vera við atkvgr. í Ed. og gegna þannig skyldu sinni í Ed. Þegar þannig stendi á eigi ekki að fresta máli í Ed. Einn rh. hafði áður mótmælt, að atkvgr. hefði ekki verið frestað í Ed., en ~~..~~ óskar þá annar rh. eftir því, að forseti geri rh. aðvart, er þeir sé í Nd., og greiða eigi atkv. um mikilvæg mál í Ed., og segist forseti vera vanur að gera það.[1] Ekki mun þeirri venju þó altíð hafa verið fylgt, sem forseti Ed. vildi þarna stofna til, enda er í sumum tilfellum erfitt eða ómögulegt að hafa ósveigjanlegar reglur, heldur verður að fara eftir atvikum hverju sinni.

B. Um löggjafarstarfsemi þingsins.

1. Reglulög lög. Um venjuleg lög, þ. e. a. s. önnur l. en fjárlög og fjáraukalög, gildir það, að hvor deildin um sig á frumkvæðisrétt að þeim, stjskr. 1874 § 21 og stjskr. 1920 § 34, og segir svo í fyrri stjskr.: „Hvor alþd. um sig á rétt á að stinga upp á lagaboðum", og í þeirri síðari: „Hvor d. hefur rétt til að bera fram — — frumvörp til laga — —". Í þessu felst vafalaust, að hver þm. geti borið upp frv. til laga í þeirri þd., sem hann á sæti í, [Bet... ...] sbr. þskp. 1875 § 11 og þskpl. 1876 § 11. Þm. getur borið frv. upp, hvort hann vill heldur einn eða ásamt öðrum þm. í þeirri deild. Hinsvegar getur enginn þm. borið fram frv. í annari deild en þeirri, sem hann á sæti í, sbr. stjskr. 1874 § 38 og stjskr. 1920 § 51. Formlega er það því rangt, er t. d. „samvinnunefnd" flytur frv. í annari hvorri deildinni,[2] ~~...~~ verður að skilja þetta með þeim fyrirvara, að flutningsmennirnir séu þeir meðlimir samvinnun., sem sæti eiga í þeirri d., þar sem frv. er flutt, eins og oft hefur átt sér stað.[3] Sama máli gegnir um það, að n. í Sþ. getur ekki í heild borið fram frv. í annari hvorri d. heldur verður það að vera ~~...~~

Ath. frá vísna miðann á næstu síðu við.

2) Sbr. Alþt. 1922 A. 431–432, 440–441, 570–576.

3) Sbr. t. d. um þskp. frv. 1915, Alþt. 1915 A. ~~...~~ 831–845.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

nefndarinnar, sem þar á sæti.[1] Er það og bersýnilegt, að ætilazt væri, að t.d. þeir einir meðlimir samvinnun. [?] nefnda í Sþ., sem ættu sæti í Ed., gætu borið fram frv. í Nd. Slíkar frv. ætti skilyrðislaust að vísa frá, eða alls ekki taka það á dagskrá.

En það eru ekki einungis þm., sem eiga frumkvæðisrétt að lögum, heldur er það og konungur, þ.e. ríkisstj., því að skv. stjskr. 1874 § 9 getur konungur látið leggja fyrir Alþingi uppástungur til laga og skv. stjskr. 1920 § 21 getur konungur látið leggja fyrir Alþingi frv. til laga. Skv. hlutarins eðli er konungur algjörlega óbundinn um það fyrir hvora deildina frv. eru lögð, og er það algerlega á hans valdi, að svo miklu leyti, sem stjskr. segir ekki annað, sbr. síðar. Að vísu gæta nýrðast einhverjar venjur um það fyrir hvora deildina frv. skuli leggja. Þannig hefur það þótt viðkvæmara og m.a.s. sögð þingvenja, að flytja stjórnarfrv. í þeirri deild, sem svarað hefur á stjórninni að undirbúa frv. En frá þessu hefur þó verið vikið að vild og er því ekki um neina bindandi venju að ræða, heldur getur stjórnin hagað þessu hverju sinni eins og henni best líkt.[2] Alveg sama máli gegnir um þá venju, sem sögð hefur verið gömul og föst, að flytja stj.frv. í þeirri deild, þar sem einn af semjendum frv. á sæti.[3] Ekki verður heldur talið, að stj. sé bundin við að flytja frv., sem hún einnig flutti á síðasta þingi, aftur í sömu deild. Getur þvert á móti oft staðið svo á, að hagkvæmt sé að leggja málið nú fyrir hina deildina, þar sem málið er óþekktara. Þessu er og hagað hverju sinni eftir því, sem þá þykir best við eiga.[4]

Þótt verður að ætla, að ráðherrar, aðrir landshöfðingi, eigi einnig frumkvæðisrétt að lögum, þótt ekki sé þeir þm., og þótt þeir ekki láti flytja frv. sín sem stj.frv. Alveg hliðstætt orðatiltæki er notað um þingsetu alþm. og þingsetu ráðherra, sbr. stjskr. 1874 § 14 „Á Alþingi eiga sæti 30 þjóðkjörnir alþm." o.fr.

1) Sbr. frv. sparnaðarnefndar Ed. 1922, er borin voru fram í Nd., og voru flm. þeirra einungis taldir þeir nefndarmenn, sem í Nd. áttu sæti. Alþt. 1922 A. 209, 213, 267.

2) Alþt. 1923 B. 1749, 1775, 1777, C. 1, 25
Alþt. 1924 61,

3) Alþt. 1921 B. 463-464

Sbr. t.d.
4) Alþt. 1927 B. 2876, Alþt. 1932 B. 1050, B. 1079, 1241 C. 634.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

og § 34: „Landshöfðingjanum skal heimilt vegna embættisstöðu sinnar að sitja á Alþingi“ – o.s.frv. Í stjskipl. 1903 § 4 stendur: „Á Alþingi eiga sæti 34 þjóðkj. alþm. – –“, og í 10: „Ráðherra Íslands á, sbr. embættisstöðu sinni, sæti á Alþingi – –“. Tilsvarandi ákvæði eru í stjskipl. 1915 § 7 og stjskr. 1920 § 46, sbr. stjskpl. 1934 § 1, og stjskr. 1920 § 47. Verður því að ætla, að landsh. og rh. hafi efnislega sama rétt á þingi og þm., að svo miklu leyti, sem ekki er gerð undantekning, sbr. ákv. um atkvæðisréttinn, en engin slík heimild er fyrirmæla til að svifta landshöfðingja og ráðherra fram kvæðisrétt- og þskpl. '15 § 20 og þskpl. '05 § 4 indum.

(sbr. þskp. 1875 § 11, þskpl. '76 § 11)

Engin höft eru lögð á það í stjskr., hvenær frv. skuli vera flutt. En ætla verður, að stjskr. heimili að setja nauðsynlegar reglur um þetta í þskp., þannig að sem best verði séð fyrir vandaðri meðferð frv. og komið í veg fyrir óþarfar tafir. Slík ákv. voru sett í þskpl. 1905 § 18, en giltu ekki áður, og síðan tekin óbreytt upp í þskpl. 1915 § 19. Skv. þessum ákv. verða þau lagafrv., sem borin eru upp af þm. sjálfum, þar með talin rh., hinsvegar gildir ákv. ekki um eiginleg stjfrv., og útbýtt er fjórum vikum eftir þingsetningu, því aðeins tekin til meðferðar í d., að meiri hl. þm. í þeirri d., sem frv. er borið fram í samþykki það. Neiti d. um samþykki er frv. fallið. Þessa samþykkis þarf þó eigi að leita, þegar um er að ræða frv. t.d. um brt. á stjskr. eða um breyt. á þskp. Alþingis.

Í stjskr. 1874 § 27, og stjskr. 1920 § 40 (sbr. þskpl. '15 § 20 og þskpl. 1934 § 5) segir, að ekkert lagafrv. megi samþykkja til fullnaðar fyrr en það hafi verið rætt þrisvar sinnum í hvorri þd. Um lið meiri fyrirkomulag þessara þriggja umræðna í hvorri d. segir ekki frekar í stjskr., og er því heimilt að ákveða það í þskp., svo sem gert hefur verið.

Lagafrv. skulu samin í lagaformi og skal prenta þau og útbýta meðal þm. á fundi. Skv. þskp. 1875 § 11 og þskpl. 1876 § 11 skal þeim útbýtt 1 degi fyrr en þau verða tekin til fyrstu umr. Skv. þskpl. 1905 § 18 og þskpl. 1915 § 19 má hinsvegar eigi taka frv. til umr. fyrr en liðnar eru a.m.k. 2 nætur frá því, er því var útbýtt. Útbýting í þeirri deild, sem frv. er flutt í nægir, en er nauðsynleg.

Við 1. umr. skal ræða frv. í heild sinni, og skal að umræðum loknum leita atkv. um, hvort það eigi að ganga til 2. umr., þskp. 1875 § 12, þskpl. 1876 § 12, þskpl. 1905 § 20, þskpl. 1921 § 21. 2. umr. fer eigi fram fyrr en tveim nóttum (dögum skv. þskp. 1875 og 1876) eftir 1. umr. og skal þá ræða greinar frv. hverja fyrir sig og brtt. við þær. Ræða má frv. í köflum, eftir nánari ákvæðum forseta. Þegar búið er að ræða hvern kafla, skulu atkvæði greidd um hverja grein í honum

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

atkv. um það, hvort frv., þannig lagað, eigi að ganga til þriðju umr. Sbr. þskp. 1875 §13, þskpl. 1876 §13, þskp. 1905 §21 og þskpl. 1915 §22. – Títt er, að máli er vísað til nefndar, að lokinni 1. umr. og liggur þá mál fyrir við 2. umr. Stundum er máli þó vísað til n. við 1. umr., þannig að henni er frestað og síðan haldið áfram, er mál liggur fyrir, en brtt. þó ekki komnar upp fyrr en við 2. umr. Þessi háttur var meira tíðkaður áður, en nú orðið má það heita föst venja í allflestum málum, að þeim er vísað til n. að lokinni 1. umr. [En sú regla hefur þó aldrei gilt, að vísa má máli til nefndar á hverju stigi þess, þskp. 1875 §9, þskpl. 1876 §9, þskpl. 1905 §15, þskpl. 1915 §16, þskpl. 1934 §4. Þriðja umr. má ekki fram fara fyrr en tveim nóttum [eftir 2. umr. (dögum skv. þskp. '75 og '76) Þá skal ræða brtt. og greinar, er þær eiga við, svo og frv. alt í heild. Í þskp. '75 og '76 var forseta heimilað að láta ræða frv. í köflum, og er þeirri heimild að vísu slept úr þskp. 1905 og 1915 en væntanlega er forseta þó eftir sem áður heimilt að haga umr. svo, ef hann óskar. Þá er umræðum er lokið, skal leita atkv. um brtt., og síðan um frv. í heild sinni, eins og það þá er orðið. Sbr. þskp. 1875 §14, [þskpl. 1876 §14] þskpl. [1905] §22, þskpl. 1915 §23.

~~Þegar~~ Þegar þannig er búið að samþykkja lagafrv. í annarri hvorri þd., skal það lagt fyrir hina þd., svo sem það var samþykt, stjskr. 1874 §28, stjskb. 1903 §9, stjskr. 1920 §41, og skal einnig ræða það þrisvar sinnum í þeirri þd., stjskr. 1874 §28, stjskr. 1920 §40. sbr. stjskpl. §7. Aðferðin við afgreiðslu frv. frá d. til hinnar síðari er, að deildarforseti hinnar fyrrnefndu d. sendir það forseta hinnar og mælist til, að hann leggi það fyrir deildina. Sætir það síðan þar hinni sömu meðferð og í þeirri d., er það kom frá, þskp. 1875 §15, þskpl. 1876 §15, þskpl. 1905 §23, þskpl. 1915 §24.

Var þessi núgildandi venja fyrst tekin upp í Nd. og tók Ed. hana eftir henni. Alþt. 1902 A. 181.

Brtt. verða ekki bornar undir atkvæði fyrr en við 2. umr. frv., jafnvel þótt þær komi fram undir 1. umr. ~~[illegible]~~ Þær ~~til að koma~~ við 2. umr. verður hafi að ætla að allir þm. deildarinnar hafi rétt til að bera fram brtt., og geta þeir gert það, hvort heldur út af fyrir sig eða fleiri saman og þá einnig n., en skv. því er sagt var um framkvæmdarvald rétt að lagafrv. hafa sem slík ekki samlegan samþykkinn. rétt t.a. flytja brtt. í annarri hvorri þd., ~~[illegible]~~ né heldur hafa n. í þd. rétt til slíks. Þá verður og að ætla, að landsstjórninni og síðan nh. hafi slíkan till.-rétt, þótt ekki sé beint í það bætt af þeim öllum.., leitt í það beint gert ~~[illegible]~~ er áður var sagt, [og sagt í '05 §30 og '15 §33] rætt fyrir því í þskp. '75 §14 og '76 §14. Skv. þskp. 75 §14 og '76 §14 má þar á móti við 3. umr. ekki bera fram brtt. af öðrum en nefnd, sem hefur haft málið til meðferðar, í heild eða af meiri eða minni hluta í nefndinni, af landsstjórninni eða af a.m.k. ⅓ hluta af þm. deildarinnar í sameinuðu (þ.e. í Ed. 4, í Nd. 8) skv. þskp. '75 en skv. þskp. '76 nægir, að það sé a.m.k. 3 þm. í Ed. og 6 í Nd., sem brtt. flytja. Þessar takmarkanir á heimild til að flytja brtt. um hverra orðum felldar niður með þskpl. '05 §30 og '15 §32.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Með þessu er þó einungis átt við til-
(þar með taldir nauðsynl. frestir og atkvæðagreiðslna)
högun umræðnafjölda, enda takmarkar
orðalag stjskp. 1875 og stjskpl. 1876 sig
við það. Hinsvegar er ekki nauðsyn-
legt að setja frv. í nefnd í síðari
deildinni, þótt svo hafi verið gert í
þeirri fyrri, ~~Enda þótt það er sett í nefnd~~ og enn
þá síður er nauðsynlegt að gera það á
sama stigi málsins í báðum deildum.
En ef máli er vísað til nefnda í báðum
deildum, og því hefur verið vísað til
fastanefndar í fyrri deildinni og einnig
á að vísa því til fastanefndar í síðari d.,
þá skal vísa því til sömu nefndarinnar
í b. d. Þetta ákv. var sett með stjskpl.
1915 § 16 og tekið upp í stjskpl. 1934 § 41,
þó svo, að 1934 segir einungis, að
því skuli að jafnaði vísa til sömu
nefndar í b. d. og má það vafalaust breyta
út frá því eftir vild án þess afbrigða frá
þskp. þurfi að leita, þar sem slíkra
afbrigða vafalaust þurfti skv. l. 1915 § 16.

Ef frv. er samþykkt óbreytt í
síðari (~~[illegible]~~) deildinni sendir forseti hennar
ráðherra það, stjskp. 1875 § 16, stjskpl. 1876
§ 16, stjskp. 1905 § 23 og stjskpl. 1915 § 24. Ef
þar verða breytingar á gerðar, fer frv.
aftur á móti aftur til fyrri þd. Stjskr.
1874 § 28, stjskpl. 1903 § 9 og stjskr. 1920 §
41. Um þetta segir nánar í þskp., og
ákveða þskp. 1875 § 17, að ef síðari deildin
geri breytingar á frv. því, sem henni
hafi verið sent, þá skuli senda það aftur
eins og því hafi verið breytt til
þeirrar deildar, þar sem það fyrst var
borið upp. Ef málið hefur áður verið
rætt í nefnd, sendir forsetinn í þessari
deild nefndinni þegar í stað frv. það,
sem hann hefur tekið við. Eftir að
frv. í því formi, sem það hefur fengið
í hinni deildinni og álit n. um það er
prentað og því hefur verið útbýtt 2 dög-
um áður, skal taka það til umræðu
á þann hátt, sem fyrir skipað er
um 3. umr. lagafrv. Ef deildin felst
á frv. í því formi, sem samþykkt er í

landshöfðingja og síðan

Þó er þó hverjum þm. heimilt að gera ~~þessa brtt. við þessa síðari~~ breytingaruppástungur.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

hinni deildinni, sendir forset: deildarinnar landshöfðingja það ~~[En sem deildin breytingar á því, sendir forsetinn það í hinni neðri þess hinni deildinni]~~ — Þessi ákv. eru óbreytt tekin upp: þskpl. 1876 § 17.[1] Í þskpl. 1905 § 44 segir þar á móti, að ef deildin breyt: frv. í smáu eða stóru, sendi forset: hennar það til baka forseta hinnar deildarinnar. Skal nefnd fjallað um það þar, sendir forseti hennar það þegar. Hún lætur uppi álit sitt um það, og skal það prentað og því útbýtt. Þá er liðnar eru a. m. k. tvær nætur frá því, er frv., eins og það kom frá hinni deildinni, var útbýtt, eða, ef um mál. er að ræða, þá frá því er því var útbýtt, skal frv. tekið til umr. í deildinni á sama hátt og áður við 3. umr. Ef deildin samþykkir frv. óbreytt, eins og það kom frá hinni deildinni, sendir forset: ráðherra það. Þessi ákv. eru tekin að efni alveg óbreytt upp: þskpl. 1915 § 45. Svo sem sjá má, er hér að mestu hvergi um orðalags-mun að ræða á þessum ákv. þskp. '75 og '76 annarsvegar og '05 og '15 hinsvegar. ~~Nokkrar~~ Spyrja má, hvort máli eigi skift sú breyting, að í upphaf: gr. '05 og '15 segir, að frv. skuli senda til baka, ef því er breytt í „smáu eða stóru“, þar sem áður er hvergi talað um að neina slíkt skuli gert, ef breytingar eru gerðar. Auðsætt er, að síðari lagaboðin vilja leggja ríka áherslu á, að hvernig engar breytingar megi gera, án slíkt þess að frv. sé sent til baka. En það felst einnig í orðalaginu '75 og '76, svo og í stjskr. 1874 og e síðan og þarf þessarar áherslu því í sjálfu sér ekki við, enda virðist ekki hafa verið ætlast til að hér væri um efnisbreytingar að ræða, er þetta ákv. var sett inn. — Þá er feld niður heimildin fyrir hvern þm. að bera fram brtt. við eina umr. lagafrv. og er það ætli[illegible]

1) ~~Athgr.~~ Magnús Andrésson Alþt. 1905 B. 2875 sbr. A. 562.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

meðdeildunum á því að flytja brtt. við 3. umr.

Ef nú d., þar sem frv. var flutt, gerir breytingar á frv. við eina umr. fer frv. af nýju til hinnar deildarinnar, stjskr. 1874 § 28, stjskpl. 1903 § 9, stjskr. 1920 § 41. Sendir þá forseti fyrri deildarinnar það í hinu nýja formi til hinnar deildarinnar, og er þá farið með það sem við eina umr. í fyrri deildinni. Fallist deildin á frv. óbreytt, sendir forseti ráðherra það. En verði því breytt, sendir forseti deildarinnar forseta Sþ. frv. og mælist til, að hann leggi það fyrir Sþ. (að það verði lagt fyrir Sþ., þskpl. 1905 og þskpl. 1915). Sbr. þskpl. 1875 §§ 17 og 18, þskpl. 1876 §§ 17 og 18, þskpl. 1905 § 24 (þ.e. með (að ...)) og þskpl. 1915 § 25. Um þetta segir stjskr.: „Gangi þá enn eigi saman, ganga báðar deildirnar saman í eina málstofu, og leiðir Alþingi þá málið til lykta eftir eina umræðu", og er þetta alveg orðrétt í stjskpl. 1903 § 9 nema í stað „Alþingi" stendur þar „þingið". En í stjskr. er orðalaginu ögn vikið við, þótt meiningin sé alveg hin sama: „Nú ganga enn eigi saman, og ganga báðar deildirnar saman í eina málstofu, og er þá málinu lokið með einni umræðu í Sþ." Sbr. þskpl. 1875 § 19 og þskpl. 1876 § 19 skal forseti Sþ. kalla saman b. d. þingsins og leggja frv. fyrir til einnar umr. í Sþ. í því formi, sem það hefir fengið við síðustu atkvgr., eftir að búið er að prenta það og því hefir verið útbýtt 2 dögum áður. Við þessa umr. er hverjum þm. heimilt að gera breytingaratkvæði, og fer um þær, sem brtt. í deildum. Eftir að búið er að ræða þær og frv. í heild lætur forseti ganga til atkv. Verði frv. samþykkt, skal forseti Sþ. senda landshöfðingja það; að öðrum kosti fellur það niður. Í þskpl. 1905 § 25 og þskpl. 1915 § 26 segir ...

Athr. um útbýtingu frv., sbr. ...

Um takmörk á efni brtt. sjá síðar

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

er það haldið síðast fengið, sé nú útbýtt meðal allra þm. og skuli lagt fyrir Sþ. til einnar umr. minnst 2 nóttum síðan. Við umr. skal fara eftir því, sem fyrir er mælt um 3. umr. og er þeim lokinni skal greiða atkv. um brtt., og síðan um frv. í heild sinni. Ef frv. er samþykt, sendir forseti Sþ. það rh. Ella fellur það niður.

~~[Um ákv. stjskr. 1874 § 28, stjskpl. 1903 § 9 og stjskr. 1920 § 41 viðvíkjandi annari öðrum og meiri kröfum til þáttöku]~~ Um lagafrv. kemur hin almenna regla stjskr. 1874 § 36 til greina, að hvorug þd. má gera ályktun um neitt, nema a. m. k. 2/3 þm. séu á fundi og greiði þar atkvæði. En í § 28 eru þau ákv. sett um Sþ., þegar það kemur saman til að útkljá lagafrv., að 2/3 úr hvorri deildinni um sig séu á fundi og eigi þátt í atkvgr. Með stjskpl. 1903 § 11 er ákveðið, að hvorug þd. megi gera ályktun um neitt, nema meira en helmingur þm. sé á fundi og er það í samræmi við það ákveðið í § 9, að meira en helmingur þm. úr hvorri d. þurfi að vera á fundi og eiga þátt í atkvgr. til þess að útkljá lagafrv. Þessi ákv. eru að því er hér varðar tekin óbreytt upp í stjskr. 1920 §§ 49 og 41. Skv. stjskr. 1874 § 28, stjskpl. 1903 § 9 og stjskr. 1920 § 41 ræður atkvæðafjöldi um einstök málsatriði lagafrv. í Sþ., og er það sama regla og telja verður gilda um allar atkvgr. í hvorri d., að svo miklu leyti, sem ekki eru sérstakar undantekningar. Hinsvegar má þar lagafrv. er hér um ræðir, ekki fullnaðarsamþykt, nema 2/3 atkv. þeirra, sem greidd eru séu með þeim, og er því eigi erfiðara að fá lagafrv. samþykt í Sþ. en í deildum.

Af framan er því ljóst, hver áhrif það hefur, ef frv. er breytt í síðari deildinni eða við eina umr. í annari eða báðum deildum. Skv. orðalagi stjskr. og þskp. er það ljóst, að lagafrv. á skilyrðislaust að ~~hvorki~~ ganga til hinnar

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Alþ. um og að er frv. frb. í Ed. er þar við 3. umr. frá hendi Hallgr. Sv. á ýmsar mál- og ritvillur og vísaði hann þeim til forseta hvort kom(a) þyrfti í með brtt. eða hvort leyft væri að bæta úr þessu á annan hátt. Forset. Árni Thorsteinsson taldi þessar brtt. að engu leyti vera efnisbreyt. heldur snerta að eins ytra form frv. og leggur hann til, að óhætt muni að laga þetta í prentuninni. A. 179–181.

1875 spyr Grímur Thomsen að því í Nd. um frv., sem komið var frá Ed., hvort ekki mundi vera leyfilegt, að gera óverulegar smábreytingar við frv., án þess að það gangi aftur til hinnar deildarinnar, kann vildi gjarnan gera nokkrar orðabreytingar við frv. en kvaðst þó hætta við það, ef það leiddi til þess að málið gengi aftur til hinnar deildarinnar. Forset. (Jón Sig.) svaraði þessu á þá leið, að ekki mundi mega neina breyting svo gera, að ekki yrði að bera undir hina deildina. Alþt. 1875 I s. 407–408.

1886 spyr forset. Ed. að því við aðra umr. frv. í Ed., hvort ekki muni óhætt að skoða sem prentvillu í frv., þar sem þar standi „flagvargi" í stað „flugvargi". Landsh. deildin í einu hljóði, að þetta skyldi telja prentvillu og var frv. afgreitt til þulls A. 230.

1) Alþt. 1894 A. 152, sbr. 183 og 657.

2) Alþt. 1894 A. 228–229, 233, sbr. 641, 161

Frv. t. l. um brt. á l. ag. l. nr. 13 frá 3/10 1884 31 byrjar svo: „Ef tekjur brandsins eru eftir — —" þetta frv. er frb. í Ed. 1895 og samþykkt svo þar (655 og 197), við 2. umr. í Nd. bendir Einar Jónsson á, að eðlilegra væri að hafa „brandsins" greinislaust. þetta sé aðeins orðabreyt., svo að ekki muni þurfa sérstaka brtt. f. a. á þetta. fram. Landsh. hafi talið óþarfa að láta málið ganga til Ed., þótt þetta væri lagfært. Ef menn teldi brtt. nauðsynlegar þá muni hún koma við 3. umr. B 371. Við 3. umr. kemur engin brtt. og sést ekki frekar í þetta minnst og frv. samþ. óbreytt B. 675–677 en í l. 36. 1895 31 er þetta lagfært.

deildarinnar eða Sþ., ef því er breytt, hvort sem breytingin er stór eða smá. Hér geta þó komið vafatilfelli. Þó sem alveg er ljóst, að óheimilt er að breyta frv. að efni, án þess að vísa því til hinnar deildarinnar. Hinsvegar má vafalaust leiðrétta hreinar prentvillur, sem slæðst hafa inn, og nánast leiðrétta málvillur, og varla heldur fella niður ákv., sem nú eru orðin meiningarlaus, en þriðja deildinni hefur láðst að fella brott. Venja í þessu hefur verið nokkuð reikul, svo sem þessi dæmi sýna: Á þingi 1894 ~~kom~~ benti Hallgrímur Sveinsson þá í Ed., hvort ekki mætti fella niður orð atkvgr. orðið „frá" sem stóð svo, að setningin þyrfti brot á lögunum skyldi vera „frá 20–200 kr." Taldi Hl. Sv. orðið óþarft og í ósamræmi við venjulegt orðalag á frv. þingsins. Forseta, Árna Thorsteinsson, virtist viðurhlutamikið að þessu væri breytt án þess, að sér stök brtt. kæmi fram. „Frv. er komið frá h. Nd. og verður naumast að geta þess, að það ekki breytist í meðferðinni hér, ef það ekki á að ganga aftur til Nd., enda þótt um óverulega orðabreyting sé að tala". Slík brtt. kom ekki fram, og var frv. samþykkt óbreytt.[1] Hinsvegar telur sami forseti á þessu sama þingi heimilt að leiðrétta stafvillu í frv. eins og það var samþykkt ~~og ætti villan verið frá upphafi~~ í Nd., sem prentvillu, og er það gert án þess málið fari aftur til Nd.[2] Gegn þessu virðist mér standa, sem forseta vera á við eftir, t. d. e. 1895. Þá er augljós stafvilla, sem e. t. v. má einnig skoða sem málvillu (en það mætti einnig um þá næstu á undan), í frv. frá upphafi, en það er flutt í Nd. Við 2. umr. í Ed. er því breytt hvort ekki megi skoða breytingar á þessu sem samþykkta án atkvgr., enda er talið eftir flm. frv. í Ed., að í frv. hafi átt að standa það, er nú er lagt til. Forseti telur hér ekki heimilt að breyta þessu öðru

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

vísi en með atkvgr. Við næstu umr. bar þeim formlega brtt. fram og var hún samþ. og frv. síðan sent aftur til Nd. Sýnist hafið að samrýma þessa tvo síðast nefndu úrskurði. Þá má geta þess, að við aðra umr. frv. í Ed. 1918 benti frsm. á, að í frv. væri og það komið frá Nd. stæði eftir mgr., sem fella hefði átt burt vegna samþykktar brtt. við aðra grein frv. Mgr. þessi kom í beint í bága við þessa síðarnefndu grein og hefði því átt að vera sjálffallin og þessi brtt. var samþykkt, en gleymst hafi að fella hana niður, og skrifstofan hafi ekki talið sig hafa heimild til að breyta þessu „redaktionelt". Hitt sé, að mgr. þessi geri hvorki til né frá, en hún standi til stórrar óprýði í frv. og sé úrskurðar vottorð um hirðuleysi Nd. Taldi hann því, að forseti léti fella þessa mgr. niður við upp-prentun frv. Forseti, Guðmundur Björnsson, játar að telja hefði átt þessa mgr. sjálffallna. Mgr. sé nú gersamlega þýðingarlaus og meiningarlaus. Segist því munu leggja svo fyrir, að mgr. verði feld niður, er skrifstofan láti prenta frv. sem lög í Alþt. Var það svo gert[2]. Þannig sýnist hafa verið gengið nokkuð langt í breytingum þá er og á svipaðan hátt gerð leiðrétting í Nd. 1923 á frv. frá Ed., þar sem í 3. gr. frv. var ranglega vitnað til 7. gr. í stað 8. gr. Þessi villa var í frv. frá upphafi, en frsm. í Nd. benti á hana og óskaði að þetta yrði leiðrétt án þess að sérstaka brtt. þyrfti til þess, heldur skoðist það sem sett af vangá. Var þetta síðan leiðrétt án til Ed. kæmi aftur[3]. 1929 er í Ed. bætt inn í frv. um Búnaðarbanka Íslands ákv. um nýja deild: lánadeild fyrir smábýli í grend við kaupstaði og kauptún. Við það verða deildir bankans sex talsins í stað þess að upphaflega voru þær fimm. En við breytinguna gleymdist að bæta þessari nýju deild inn í upptalningu 3. gr. á deildum bankans. Við aðra umr. í Nd. kemur fram brtt. frá n. um að leiðrétta þetta í 83 [illegible]

1) Alþt. 1895. A 306, 356 sbr. C 214, 303, 344

2) Alþt. 1918 (sov) B. 927-928, sbr. A 517, 519-532

Og merkara er það, því að eftir á hefur verið felld úr frv. Nd. þessi umrædda mgr. [inn og það er prentað í Alþt.]

Á þingi 1919 er í Nd. flutt frv. til laga um [illegible]. Í 3. gr. A. III. 4 er talað um [illegible] Bakkakotsá í Ölfusi, og er þetta eins svo er frv. er samþ. í Nd. (A. 692 og 864) en við 2. umr. í Ed. flytur Eggert Pálsson brtt. um að leiðrétta nafnið í Bakkárholtsá, [illegible] upp á, að leiðrétta á skrifstofunni nafnið [illegible] kominn verði [illegible] að endursenda Nd. frv. og felst forseti á [illegible] sama [illegible] um orðréttingu að [illegible] (B. 1752-1753, sbr. A. 1057).

3) Alþt. 1923 B. 1168-1170, sbr. A. 51-52, 195-196 og 474-475.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

að þetta sé einungis sjálfsögð leiðrétting, sem skrifstofan hefði sjálf getað og mátt leiðrétta, og megi því leiðrétta þetta án þess að senda frv. á milli deilda. Var það og gert, því að brtt. við 3. gr. voru samþykktar án atkvgr., en frv. þvert á móti fyrir það afgreitt beint til ráðherra.[1] Svipað tilfelli kemur fyrir 1933. Þá er ákveðið í 19. gr. frv. til laga um Skuldaskilasjóð útgerðarmanna og það var samþykkt við 3. umr. í Nd., að stjórn sjóðsins til 31. des. 1934 skipi 3 menn, og í 21. gr. er ákveðið, að lánveitingum úr sjóðnum skuli lokið fyrir 31. des. 1934.[2] Við 2. umr. í Ed. er 19. gr. gerð að 20. gr. og 21. gr. að 22. gr. og þessari síðari gr. breytt svo, að lánveitingum skuli ekki lokið fyrr en 31. des. 1935, en ákv. í 20. gr. um það, sem tímatakmarka viðv. skipun stj. sjóðsins til 31. des. 1934, látið óbreytt?[3] Við 3. umr. kemur fram brtt. við 20. gr., þar sem felldar eru niður þessi tímaákvæði um stjórn sjóðsins og skipun stjórnarinnar breytt. Þessi brtt. var felld.[4] Í umr. er einungis minnst á skipun stjórnarinnar en ekki tímaákvæðanna. Þegar frv. kemur til einnar umr. í Nd. segir framsm. þar, að 20. gr. hafi af vangá ekki verið breytt í samræmi við 22. gr. og viðurkenni nefndin í Ed. að þetta hafi orðið fyrir vangá. Spyr hann því forseta, hvort þetta megi ekki leiðrétta án þess, að brtt. sé borin fram, [þannig að seinast. stjórn verði til 31./12. '35]. Segir forseti: (Jör. Br.), að leiðrétta megi við endurprentun, þar sem yfirlýst sé, að það stafi af vangá, að ekki var leiðrétt í Ed.[5] Engin endurprentun fór fram á þskj. heldur er einungis vitnað í þskj. Ed., en þar var þetta rangt.[6] Í Stjórnartíð. er þetta hins vegar leiðrétt, sbr. l. 78. 1933 9. 20. 1. mgr. — Þessi leiðrétting virðist þó alt-hæpin, því að það getur vitanlega mjög vel staðist, að hin sérstaka stjórn [illegible] lát. af

1) Alþt. 1929 B. 256-259, 272-273, Sbr. A. 1115 og 1180.

2) Alþt. 1933 (vor) A. 1144

3) Alþt. 1933 (vor) A. 1276 og 1348 sbr. B. 2207

4) Alþt. 1933 (vor) A. 1353 sbr. B. 2208-2213

5) Alþt. 1933 (vor) B. 2213-2214.

6) Alþt. 1933 (vor) A. 1422 sbr. 1348

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

stúdentum ári fyrr en ætlað hefði. Hvort slíkt er hyggilegt eða ekki, skiftir ekki máli, aðalatriðið er, að Ed. á hvað mest atkvæði að hafa þetta svo og þótt sumir Ed. menn eftir á sjái, að annað hefði verið betra er hæpið að telja að þar í felist heimild fyrir Nd. að breyta þessu án þess að gefa Ed. formlega kost á að láta sitt álit uppi. Hinsvegar verður ekki talið athugavert eftir ábendingu mína leiðrétting sú, sem 1932 var gerð, við eina umr. Nd., er bent var á, að við upprentun eftir 3. umr. í Ed. hefði skolast hvar viðbót, er samþykkt var, skyldi setja inn, þannig að henni var bætt annars staðar inn en [illegible] stóð í brtt., var þess óskað að þetta væri leiðrétt og framsetn. séð um það. Virðist það hafa verið gert, strax í prentun frv. eftir 3. umr. Ed. í Alþt. því í þeim er þetta rétt. Hér er um prentvillu að ræða, sem aldrei er samþykkt af þinginu og er því auðvitað, að skrifstofan getur leiðrétt hana eftir á, ef hún gerði, án þess brtt. þurfi að samþykkja eða senda þurfi frv. á milli deilda!

1) Alþt. 1932 B. 992-996, sbr. við A. 1261, 1300, 1314.

Annað mál er það, sem einnig kemur til greina um breytingar á frv., og það er, hvort einhver takmörk séu fyrir, hve mikið megi breyta frv. svo, að það verði kallað sama frv., þannig að um ræða-fjöldi frv. óbreytts geti einnig komið hinu breytta frv. til góða. Og ef talið verður, að svo miklar breytingar geti verið að ræða, að ekki verði lengur talið um sama frv. að ræða, þarf úr því að skera, hvar takmörkin eigi að setja. Svo þarf þá einnig að athuga, hvort heldur eigi að vísa slíkum róttækum brtt. frá, eða bera þær undir atkv. og viðhafa þá aðferð, ef þær eru samþykktar að líta svo á, sem frv. hafi einungis hlotið eina (þ.e. fyrstu) umr., þótt upphaflega frv. sé a.t.v. búið að ganga í gegnum 6 eða 7 umr. Um þessi atriði eru [illegible] þeim álv. í Alþingi [illegible]

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur